

Ціна 2.00 дол.

НОВІ ДНІ

• NOWI DNI •

УКРАЇНСЬКИЙ УНІВЕРСАЛЬНИЙ ЖУРНАЛ

Vol. XXXIV.

ВЕРЕСЕНЬ — 1983 — SEPTEMBER

№ 403

diasporiana.org.ua

NOWI DNI

A Ukrainian Monthly published every month
except August by the Nowi Dni Co. Ltd.
in Toronto, Ont., Canada

Editor-in-Chief: M. Dalney

Second Class Mail Registration Number 1668
International Standard Serial Number ISSN 0048-1017

Засновник і редактор 1950-1969 П. К. Волиняк

Видає

Спілка "НОВІ ДНІ" з обм. відповідальністю

РЕДАГУЄ КОЛЕГІЯ

Мар'ян Дальний -- головний редактор

Члени Редколегії: Тоня Горохевич, Василь І. Гришко,
Дмитро Кислиця, Олексій Коновал, Іван Манастир-
ський, Карпо Роговський.

Адміністратор — Григорій Мороз, тел. 252-4553

РІЧНА ПЕРЕДПЛАТА:

КАНАДА — 15 доларів

США — 15 доларів

АВСТРАЛІЯ — 14 австрал. доларів

Всі інші країни рівновартість 15 доларів
американських.

Чеки і грошові перекази виписувати на
"NOWI DNI".

НАШІ ПРЕДСТАВНИЦТВА:

В Австралії:

Mr. T. Myronenko, P. O. Box 302
Parramatta, N. S. W. 2150 Australia

У Великобританії:

Mr. A. Bondarenko, 78 Kensington Park Rd.
London W. 11, England

На Чикаго і околиці:

Mr. D. Hrushetsky
2635 Spruce Street
River Grove, Ill. 60171, USA

На Філадельфію і околиці:

Mr. S. Jewsevsykyj,
420 Woodhaven Place, Philadelphia, Pa. 19116
USA

На Бостон і околиці:

Mrs. L. Dijak, 115 Connell Dr.
Stoughton, Mass., 02072, U. S. A.

На Танлер Бей і околиці:

Mr. P. Swyrydenko, 133 Bethune Street
Thunder Bay "F", Ont. P7C 2G4

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

NOWI DNI

Box 126, Postal Station "N"
TORONTO, ONT., CANADA
M8V 3S4

У ЦЬОМУ ЧИСЛІ ЧИТАЙТЕ:

Діма — ПОЕЗІЇ: "Забирали сина", "Коло ставу", "Щастя", "Помилка"	1
Т. Матвієнко — СОНЕТИ	2
Володимир Хижняк — ЧОРНОГУЗИ	3
Валентина Юрченко — ПИСАНА ТОРБА (оповід.)	7
Уляна Пелех — ІГОР КАЛИНЕЦЬ — ПОЕТ ТРА- ДИЦІОНАЛІЗМУ	9
А. Глинін — ПОЛІТИКА ФАЛЬШИВИМИ ДОКУ- МЕНТАМИ	12
О. Т. — ПОДОРОЖ У ЛЕГЕНДАРНИЙ КИЇВ	15
Анатоль Юриняк — ЦЕ БІЛЬШЕ ПОВІСТЬ, НІЖ МЕМОУАРИ	16
Борис Ямівський — УКРАЇНЕЦЬ — ГЕРОЙ ВІДНЯ	17
Маркус Ван Стійн — РОМАНТИЧНА ІСТОРІЯ ОЖИВАЄ ЗНОВУ	18
УІС "СМОЛОСКИП" — УКРАЇНЦІ НА УНІВЕРСІА- ДІ — 83	19
Антін Ляковський-Коломієць — ЗУСТРІЧ З МИТРОПОЛИТОМ ПОЛІКАРПОМ	21
Д. Рибалка — ОДНІ БУДУЮТЬ, А ДРУГІ РУЙ- НУЮТЬ	22
Г. Бернашов — СКЕЛІ ДОВБУША	22
Лев Яцкевич — МІЖ ФАНТАЗІЄЮ І ДІЙСНІСТЮ	23
Іван М. Чинченко — БІОЛОГІЯ НА СЛУЖБІ ЛЮДИНИ	24
А. Д. — КОНЦЕРТ У СІДНЕІ	25
В. Пасіка — ВАРШАВА В ВОГНІ ПОВСТАННЯ	26
Ф. Миколасико — ЗА ВОЛЮ ВАШУ І НАШУ	26
Ол. Шпилька — БЕЗСМЕРТНИЙ ДІД ВАСИЛЬ	28
Юрій Тис-Крохмалюк — ВІДПОВІДЬ НА "МАЙЖЕ БЕЗ ІЛЮЗІЙ"	29
В. Чапленко — ЖІНОЧІ ПРИЗВИЩА	30
ЛИСТИ ДО РЕДАКЦІЇ — Любов Марголіна, В. Чапленко	31
А. Ліщина, Яр Славутич	

На першій сторінці обкладинки:

І. Іжакевич — КОЗАКИ НА РОЗВІДЦІ.

В "Нових днях" за липень-серпень 1983 на першій
сторінці обкладинки повинно бути: О. Хмельниць-
кий — НЕХОДЖЕНИМИ СТЕЖКАМИ.

- Передруки і переклади дозволені за поданням джерела.
- Статті з поданими іменами авторів не конче висловлюють погляди редакції.
- Незамовлених матеріалів редакція не повертає.
- Редакція не відповідає за зміст платних оголошень і застерігає собі право виправляти і скорочувати надіслані матеріали.

Література, наука, мистецтво, суспільне життя

ДИМА

НОВІ ПОЕЗІЇ**ЗАБИРАЛИ СИНА...**

Забирали сина до війська.
Батько брови супив задумано
і ще раз, востаннє, наказував,
вже як син стояв на порозі:

Ти ж гляди, повертайся героєм!
Ворогів бий, як треба, — до смерти!
Бо вже так у житті ведеться:
як не ти їх — вони тебе знищать.

А матуся (чайка поранена)
на плече до сина схилилася.
— Сину-сонечко, сину-серденько,
не вбивай людей, це ж бо гріх тяжкий!

Жити кожному, сину, хочеться...
Кулі в річку кинь, хай потопляться!
Я ж молитиму Бога доброго,
щоби мав тебе під опікою.

Забирали сина до війська...
Він стояв на порозі замислений,
руку батька, як воїн, стиснувши,
з лиця матері сльози витерши.

КОЛО СТАВУ

Вже давно лягла на трави
вечорова роса,
а між вербами над ставом
все розмова
не згасла.

Звісно:
верби молоді ці...
То вже клен старий заснув,
а вербицям
все не спиться,
їм далеко ще до сну.

І поскаржилися квіти
вітру, другові в біді.

— Доки будуть гомоніти
ті сестриці
при воді?

Сну візьми ти у колосся,
бачиш — гнеться аж
від сну;
заплети їм у волосся,
хай ті верби вже
заснуть!

Колоскову
колискову
вітер вербам в коси вплив.
Тихо стало коло ставу,
шум вербовий
занімів...

1983

ЩАСТЯ

— Як ти думаєш: що таке щастя? —
запитали малого хлопчину.
— Це соняшний день
і м'ячик...
Отой, що його хтось на дерево кинув.
Дістаньте мені мій м'ячик
і я буду знову щасливим.

Запитали дівчину яснооку,
чи багато їй треба,
щоб бути щасливою?
— Ой, ні... — посміхнулася,
зарум'янилися щоки.
— Бути з коханим разом навіки,
а решта —
не таке вже й важливе є.

Відповів на те саме питання
капітан зі скронями сивими:
— Щастя — це плавати в океані!
З вітрами боротися
непокірними

і знову торкатися берега
переможця
кроками
щасливими.

Ті слова, як вогонь, як пожежа,
налякали б юнака тихого та покірного,
того, що в чернечій одежі,
Богові одному
вірного.
Бо щастя його — у молитві до Бога,
бо щастя немає
одного.

ПОМИЛКА

Лежала в труні молодиця
чорнобрива
та круглолиця...
Ще зморшки чола не торкали,
а в серця вже сили
не стало.

Лежала у хустці
квітчастій
і сорочка була
вишивана,
і уста посміхалися,
ніби від щастя,
а вже пісня її
та й навіки відспівана.

А поруч бабуся столітня
плакала
та молилася.
Шепотіли уста
поблідлі:
— Знову, смертонько, ти
помилилася.

Пульсує кров землі: могутній контрабас,
Щоб всюди перейшло і відбулось на час
Плодів вином хмільним і соком наливання.

1982

КІНЕЦЬ ЛІТА

Після рясних дощів за ніч похолодніло,
І віти громоздкі сплелись у в'язь цупку.
Стоїть роса густа на свіжому лужку,
І плесо водяне од туч позеленіло.

1983 Задух — як не було. І літо продудніло.
І серпень, накінець, скосив теплінь гірку:
Із вітром награв мелодію швидку,
Аж небо затяглося стернею, похмурніло.

А сонце і на мить сьогодні не зиркне
Крізь гори хмар густих — набряклих і туманних.
Тому і сум важкий притоптує мене,
Мов табуном думок ні кликань, ні званих.

Тож підсвідомо десь ввижається сльота...
І тінню затяглась година золота.

1982

ДУХОВА САМОТА

Після хвилин, годин, тяжких і стиглих днів
Прийшла пора ясна осіннього прозріння,
Коли природа жде барвистого одіння,
Постійних холодів і довгих темних снів.

В минулому лежить одне тверде каміння:
Там, де вітрець лункий весною продзвенів,
Широкій світ повис і димом заряснів,
Як непотрібний хрип задушного сумління.

Час провалився наскрізь, мелькнув, неначе тінь,
У сварках, боротьбі...

За що — і сам не знаю —
Ношу в собі хаос диявольських вертінь?
Проте щодня труджусь, турбуюсь, починаю...

1982 Скажіть мені хоч ви, діброви золоті,
Як легше пробувати в духовій самоті?

1982

КАЛИНА

Сьогодні в лісі був, нарвав відро калини,
Бо осені пора спокійна надійшла.
Повеселішав світ од пізнього тепла,
Од кольорів гірких вологої долини.

Вже видно де-не-де снування павутини
І відблиск голубий на тлі канави-скла,
Куди мене тепер цікавість завела
І зміною сприймань дивує щохвилини.

Оголених напів, старих дерев куток
Розлігся вздовж і вишир у вигляді корита,
Де повно навесні болотяних квіток,
Росте гнучка лоза — од вандалізму скрита.

На мочарах, тугих, в глуші, у гущину
Зоріє стиглий плід — як нахідка мені.

1982

1982

Т. МАТВІЄНКО

НАЛИВАННЯ ПЛОДІВ

Просунулась гроза — димів похмурих брила, —
І сонце золоте проглянуло з-за туч.
Ввесь білий світ взяли в обійми голіруч
І ніжні, і міцні його промінні крила.

Мов відбитка цвітна небесного вітрила,
Десь у яру загруз веселковий обруч...
Так свіжо вітерцем повіяло з-над круч,
Так дзвінко докруги луна заговорила.

На запашному тлі суцільної краси
Іскриться сад густий краплинками роси;
І чути зуд, і тріск, — зелене пирування...

ЧОРНОГУЗИ

3 літніх вражень

1

Минуле літо я провів у Дахнівці, під Черкасами.

Дістався села пізно, під зоряним небом. Знайшов хату, до господині якої мав листа, і вже за п'ятнадцять хвилин спав на горіщі посеред шовкових хвиль свіжого духмяного сіна.

Я прожив у Дахнівці до кінця серпня. І весь цей час спостерігав чорногузів. Це було неважко. У Дахнівці вони гніздилися майже на кожній третій хаті.

Вранці птахи будили мене лопотінням своїх крил — розминалися після сну, готуючись до польотів. На вечірній зорі їх дрібний перестук сповіщав, що день закінчився і час відпочивати.

Я бачив їх на луках, у лісі, на торфовищі, біля напівпересохлого болота — там у заростях очерету водилися вужі, — в полі біля скирт хліба, де вони полювали на мишей.

Бувало, разом з хлопцями і дівчатами з вечора йшов у сусіднє село Сведівок. Повертався додому на зорі, луками. Ми йшли в село, а нам назустріч летіли чорногузи за сніданком для пташенят. Навіть уночі, коли ніч була місячна, я бачив, як вони стояли на кінцях стріхи, вартуючи гніздо. В зеленкувато-блакитному місячному світлі здавалися вилитими зі срібла.

Чорногузи з самого дитинства викликали у мене симпатію й повагу. І своєю неквапливою величною походою, і гордою посадкою голови на красиво вигнутій шиї, і вмінням годинами висіти у повітрі, розпластавши нерухомі крила.

Вражає спартансько-суворий звичай чорногузів, про який я дізнався у Дахнівці. Якщо під час парування один з чорногузів залишається без пари, інші птахи вбивають його, щоб позбавити невдачу мук самотності, а в інших родинках зберегти спокій.

Мені розповідали про їхні зворушливі подружні взаємини. Чорногузи висиджують пташенят наперемінно — один літає, другий сидить на яйцях. Але часом чорногузиха сидить по кілька днів, не бажаючи поступитися своїм місцем самцві. Він годує її, але потім починає непокоїтись — адже ж від сидіння чорногузиха слабшає. І дзьобом зганяє свою дружину з яєць — політай, мовляв, розімнися.

І ревнують вони, як люди... Розповідали мені, що минулої весни повернулася чорногузиха у своє гніздо одна. "Чоловік" її, мабуть, загинув десь у дорозі. Хто зна!.. Хіба у неї спитаеш... А скоро пристав до неї в прийоми молодий чорногуз. Знесла вона яйця, сіла. А тут одного дня з'явився її "законний". Побачив зраду і полетів кудись геть. Але невдовзі повернувся, а з ним увесь чорногузичий рід. Розсілися хто на стріхах, хто на деревах — чисто як у театрі. Розгніваний "чоло-

вік" зігнав невірну з гнізда, повикидав яйця, потім розметав гніздо — думали, що й стріху знесе.. А приймак увесь час десь ховався. Потім полетів кудись ображений чорногуз, і більше його не бачили.

Якось я сказав своїй хазяйці, що колгоспний коваль не подобається мені. Я навіть трохи торопів, коли бачив його, — такий у нього був похмурний вигляд. Я чув, як матері страхали ковалем дітей.

"Та що ви, — засміялася хазяйка, вислухавши мене. — Людина він спокійна, лагідна. У нього ж чорногузи на хаті живуть". Я не відразу зрозумів значення її слів і сприйняв їх за жарт. Але потім дізнався, що чорногузи ніколи не живуть на стріхах у "поганих" людей. У Дахнівці в це свято вірили, і селяни раділи, коли на їхніх хатах оселилися чорногузи. Навесні на кожній стрісі на чорногузів чекало старе колесо чи дошка — щоб зручніше було будувати гніздо.

З мого подвір'я можна було спостерігати п'ять чорногузичих гнізд. У чотирьох все йшло нормально, але в п'ятому — найближчому — щось було негаразд. Я відчув це по неспокійній поведінці дорослих птахів ще до того, як дізнався про їхню трагічну історію. В цій сім'ї пташенята вивелися на три тижні пізніше, ніж в інших гніздах. Сталося це ось чому.

Взимку старі хазяї хати, на якій пара чорногузів жила вже кілька років, продали свою садибу. Нові мешканці зруйнували гніздо. Навесні, повернувшись додому, чорногузи заходилися будувати гніздо заново. Але люди руйнували його. Таж повторювалося кілька разів.

На інших стріхах чорногузи вже сиділи на яйцях, а ці тільки-но зводили собі нове житло.

І ось, коли інші пташенята брали вже перші уроки літання, діти цієї пари не могли ще підвестися на рівні ноги — такі вони були кволі.

Наближався день відльоту на південь, і батьки бачили, що їхні пташенята не встигнуть підрости й набратися сил, що доведеться їм летіти самим. Це непокоїло й інших чорногузів. Вони прилітали, спускалися на стріху, дивилися на пташенят, які ще нічого не розуміли і тільки широко розкривали дьоби. Інколи мені здавалося, що птахи співчутливо хитають головами.

Але не тільки чорногузи були стурбовані долею цієї пташиної сім'ї.

— Ну як? — питала моя хазяйка, повертаючись з колгоспу. — Як чорногузики? Не стрибають ще? Ото горе батькам...

Старий з сусідньої хати часто підходив до огорожі й казав мені:

— Погана їхня справа... Доведеться самим добиратися... А це важко!.. І чим вони заважали?! Птах благородний!.. От побачите — не буде тим людям щастя!..

Я чув це не раз. Заподієш чорногузові шкоду, вб'єш чорногузеня — не буде тобі щастя в житті. Чорногузів у Дахнівці любили, але разом з тим відчували до них якийсь забобонний страх. І, мабуть, саме тому хлопчак — навод шкідливий і часто жорстокий — ніколи не чіпали їх.

Недалеко від нашої хати жив Артамон Куц. Був він типовий невдаха. В осінні зливи у нього згоріла клуня, за тиждень до Нового року пропало річне порося, тхір перегриз усіх курей, кинула дружина, залишивши йому трьох дочок, а зараз, коли в усіх садках під дерева ставили підпірки (гілляки згиналися до самої землі від яблук і груш), у нього в саду не було ані однісінького плоду.

— Він не ледар, ні! — казала моя хазяйка. — Проклятий він чоловік. Колись — ще хлопцем — підстрелив чорногуза, і тепер усе життя мучиться.

Багато теплих, щирих і трохи не закоханих слів про чорногузів почастило мені почувти. Але краше за всіх сказала вчителька дахнівської школи — молода жінка з зеленкувато-золотими вабливими очима.

— Чорногузи — добрі генії українських сіл... Я вірю, що настане час, коли і в нас у Дахнівці будуть багатопверхові будинки і тролейбуси... Але уявити собі, що не буде чорногузів, — це вище моїх сил!.. — і додала сумно: — А до цього йдеться...

Я міг годинами стежити за тим, як чорногузи вчили пташенят літати. Дорослі чорногузи ставали на край стріхи, підстрибували, били крилами і кілька секунд висіли в повітрі, показуючи молодим, як треба злітати. Деякі пташенята повторювали рухи батьків з першого ж разу. Інші не квапились. Їм добре було на рідній стрісі і зовсім не кортіло летіти у невідомий блакитний світ. Але батьки були невблаганні. Вони дзьобами підштовхували пташеня, що перелякано тулилося до гнізда, погрозово лопотіли крилами, а коли й це не помагало, силоміць зіштовхували з краю стріхи, діючи за правилом деяких учителів плавання: кидай на глибоке — сам впливе. І хоч-не-хоч чорногузеняті доводилося махати крилами, і воно летіло, а поруч з ним були батько чи мати.

Зате після перших польотів їх уже не можна було вдержати у гнізді. Вони літали з батьками на луки, де вранці збиралося все чорногузяче плем'я, знайомились із своїми ровесниками й старшими чорногузами; бродили берегами копанок, озер і ставків, училися ловити жаб і вужів; забіралися високо в небо, знайомлячись з напрямками і силою повітряних річок.

Наближався день відльоту, і чорногузи висіли в небі з ранку до вечора.

Я скоро навчився відрізняти старих від молодняка.

Молодняк літав нижче, квапливо, злякано загрибаючи повітря незміцнілими ще крилами, і часто спускався на землю відпочивати. Старі ж ширяли високо в небі на нерухомих крилах. Вони описували велетенські кола та спіралі і то підіймалися, то опускались, линучи невидимими блакитними потоками.

Не раз помічав я, що коли чорногузи забіраються високо в небо й ходять там своїми орбіта-

ми, немов чорні світила, інші птахи, ті, що дрібніші, — ластівки, голуби, горлиці, чайки, гайворони, — теж підіймаються вище, ніж звичайно, не так гарячково-боязко підгрибають крилами: поруч з цими добрими могутніми велетнями вони відчували себе сильнішими, в них з'являлося більше сміливості, витривалості, виникало непереборне бажання досягнутись до тих — чорногузачих — висот і побачити те, що бачать вони — чорногузи...

Чорногузи готувалися до відльоту.

Відомо, що відлітають вони десь поміж сімнадцятим і двадцятим третім серпня. Але ніхто, навіть сиві-сиві діди, не могли похвалитися тим, що бачили, як знімаються і відлітають на південь чорногузи. Вони залишають село без жодного звуку в найтемнішу годину ночі, немов розуміючи, що нема в житті хвилини, більш болісної і гіркої, ніж мить розставання.

Тепер вони цілими днями проводили на луках — "радяться", казали люди, або ширяли в небі, готуючись до далеких перельотів.

Це було ні з чим незрівнянне видовище. У молочно-блакитному серпневому небі повільно і велично, немов чорне осіннє листя, кружляли десятки чорногузів.

Коли я прокинувся наступного дня, стріхи спустіли. І тільки в тому гнізді, де пташенята вивелися пізніше, тривало життя. Старі птахи час від часу злітали високо в небо і дивилися на південь, немов хотіли ще раз побачити своїх товаришів, які вже полетіли...

2

На День перемоги вирішив знову поїхати в Дахнівку, провідати своїх чорногузів. Уже шість років не був там, не бачив їх, хоч і згадував, розповідав... І раптом — потягло!..

Ще під'їжджаючи "ракетой" до Черкас, вдивлявся у синю чашу неба над селом, думав — невже вони не відчують, що я їду, до них їду, не вилетять зустрічати?!.. Жодного птаха! Лише "У-2" торохтів у блакитній пустелі, сповнюючи серце занепокоєнням, тривогою, страхом. Невже їх більше нема у Дахнівці?! Невже справді полишили село, як пророкувала молода вчителька з зеленкувато-золотими очима, перелетіли на нове місце?!.. Де ж я їх шукатиму?..

Село виблискувало різнокольоровою бляхою нових дахів. На кожній хаті чорним скелетом птаха височіла одноногого телевізійна антена.

Я розгублено дивився в небо. Згадував неквапливі чорногузячі танки, строгі мудрі малюнки, котрі вони виводили широкими пензлями крил на блакиті неба, на рваному ватмані хмар. Дивився на хати, на котрих раніш жили великі дружні родини. Яскраво пофарбовані листи бляхи, що заступили солом'яні стріхи, здавалися мені надмогильними брилами.

І раптом між шовковицями побачив чорногуза. Він летів низько, квапливо, майже торкаючись гілками дерев.

"Є! Є ще! Живуть-таки тут!!! Яке щастя!" — мало не вигукнув. "Привіт тобі брате!" — помахав йому рукою.

— Не приїздили, чорногузячий батьку, і друзі

ваші нас забули, — вітає мене тітка Галя, у котрої я зупинявся минулого разу, бере за руку, намагаючись відразу ж майже силоміць зтягти до хати. Опираюся. Дивлюся на дах, на клуню. Вони сліпо сяють більмами шиферу.

"А ЧОМУ Я СПРАВДІ НЕ ПРИІХАВ ТОДІ, КОЛИ ОДЕРЖАВ ЙІ ЛИСТА? НЕ ПАМ'ЯТАЮ... НУ, ОТ І НЕ ПОБАЧИВ СВОГО "ХРЕЩЕНОГО". І ВЖЕ НЕ ЗУСТРІНМОСЬ НІКОЛИ..."

— Син — тта ви ж його знаєте, Омелько, на спаса тоді приїжджав, пам'ятаєте? — із Сміли привіз... Шифер цей... Два роки на горіщі лежав... Не давала зривати стріху... Гніздо ж там... з вашими... А потім люди почали сміятись... І Омелько сварився... — виправдовується вона, краєм хустки обтираючи спітніле обличчя.

Знайома історія: людям краще, чорногузам — біда!

— Так майже в усіх... — запевняє мене.

І справді, з п'яти гнізд, котрі я колись бачив, стоячи на цьому самому місці, — **ЖОДНОГО! ЖОДНОГО!** Лише скелети антен над бляшаними обелісками дахів.

— А скільки їх усього тепер?

— Та мабуть, родин п'ять чи шість на все село і залишилось. А було...

— Шістдесят сім! Сам рахував...

— Ось бачите... — розводить руками. — Вони, знаєте, і літати немовби бояться... Раніш високо в небо видалися... А тепер по дахах і деревах на пугі повзають... Страхаються! Гамір тут, машини...

(Ще три дні жив я у Дахнівці. Чорногузи тепер не літали, не ширяли вільно й гордо, а квапливо, короткими ривками кидались від дерева до дерева, від даху до даху, немов бійці, що під шквальним вогнем ворога долають відкрите поле...)

Поївши, рушив за село. Там, одним боком пригорнувшись до городів та садків, а другим до садиби, у заглибині розкинувся соковитий луг, поцяткований маленькими блискучими копанками. Його називали "чорногузячою землею", бо тут вас завжди зустрічало кілька птахів. Вони теж мали цю землю за свою і підпускали людей на простягнуту руку.

Все було тут, як і раніш. Жовтим вогнем паляхотіли копанки, білили на зеленій траві гуси, метушилися ластівки. Був і вітер. Молодий, енергійний. Він з тихим свистом без упуни гострив леза тугих трав і засипав луки гарячими іскрами кульбаб. І повітря було таке ж саме: солодке, гірке і гостре — надихане квітами і травами, хмарами і річкою, сосновим бором і самим сонцем. Не було лише чорногузів...

Я сів під старою дуплястою грушею і то дивився на спустілі луки, то заплющував очі і згадував, як між цими самими копанками велично походили мої цибаті друзі. Потім знову вдивлявся в зелено-жовту пустелю... І було в цьому щось трагічне, ще не усвідомлене в безупинному, шаленому русі сучасного життя, але те, що вже дається і ще більше дається взнаки завтра, за рік, за кілька...

Згадував, як сидючи під цією самою грушею,

обпершись руками об зігріту сонцем землю, літав разом з ними, з чорногузами. Бо щоразу, спостерігаючи їхні ширяння — часом ширяння-роздуми, часом — самоствердження, а то й ширяння-розвідки: чи не з'явилися раптом нові, не відкриті ще повітряні ріки, — а інколи просто політ-пісню чи політ-виклик, коли птах немов хизувався своєю владою над тілом, над крилами, над простором, — я кістками, м'язами, волоссям разом з ним відчував радість польоту, немовби й сам відривався від землі, і чув, як у вухах дзвенить вітер, блакитний вітер висоти!..

П'ЯТЬ ЧИ ШІСТЬ РОДИН НА ВСЕ СЕЛО? А БУЛО ШІСТДЕСЯТ СІМ. ЦЕ ЗА ШІСТЬ РОКІВ. КОЛИ ТАК ДАЛІ БУДЕ — ЗА РІК ЖОДНОГО НЕ ЗАЛИШИТЬСЯ!

Засмучений, вже збирався повертатися до села й шукати хоча б гнізда, коли раптом на траву впала і стрімко попливла знайома чорно-зелена тінь і за мить розпустилася біля дальньої копанки чорногузом.

Шість років тому я б збіг із кручі і наблизився до нього, може, навіть спробував би торкнутися спиною рукою. Але сьогодні, побоюючись злякати птаха, дістав бінокль і приклав до очей.

Птах стояв на одній нозі, обдивляючись. Щось нове з'явилося в його позі — неприхована полохливість, ворожа настороженість.

СКІЛЬКИ ІХ БУЛО ТУТ РАНІШЕ! ЧАСОМ ТРАВИ НЕ ПОБАЧИШ! А ЯК ЗНІМУТЬСЯ У НЕБО — НЕМОВ ГРОЗОВА ХМАРА НАСУНУЛА! А ТЕПЕР!..

Чорногуз обережно ступив у воду. Постояв, прислухаючись. Знов ступив крок. Завмер. Повернув голову в один бік, у другий. Подивився в небо. Ластівки ткали над ним дзвінкий купол безпеки.

Чорногуз заспокоївся. Зайшов глибше у воду, повернув голову в мій бік і раптом почав дрібно підстрибувати, прямуючи до берега, розмахувати крилами. З-під його ніг летіли бризки і маленькі рибини. Я думав — він розважається. Згадав знаменитих японських танцюючих журавлів... Але ні! Голову він чомусь тримав близько до води, і коли нарешті вихопилась риба, варта його уваги, чорногуз спіймав її, підкинув і проковтнув. Знову відійшов на кілька кроків од берега. Постояв, чекаючи, коли осяде мул. І знову почав стрибати.

Ну, друже мій ширококрилий, такого я ніколи раніш не чув, не бачив, не читав! Щоб птахи — навіть такі мудрі, як ви, — ловили рибу у такий раціональний спосіб?! Звичайно стоїте ви десь на мілководді! Чи обережно, без сплеску опускаючи у воду ноги, походжаєте поміж латаття та жовтих глечиків, і коли помітите необережно замріяну рибу, влучно вихоплюєте її з води. Сказати б, задовольняєтесь тим, що Бог пошле... А ти, як діти, котрі ловлять мальків хусткою. Та й дорослі роблять так само, коли рибалять з топтухою — конусоподібною спорудою з тонких гілок ліщини, з'єднаних мотузками чи ликом, і вкриту густою сіттю, яку вони мовчки підводять до зарості татарника та різухи, де в спеку відстоюється риба. Підвівши, починають з шумом товкти воду ногами... І ти, як вони, мій червонодзьобий брате, під-

стрибуючи, товчеш воду, а щоб вкрай переполошити рибу, розмахуєш крилами з чорними розчепіреними пальцями пер... Як люди... А може... може, колись у давню давнину мій далекий пра-пра-пра-прадід побачив, як рибалили твої предки, і собі почав?! Тільки тоді це ще не називалося біо-нікою.

Мабуть, із півгодини рибалив чорногуз, поки наобідався. А я з захопленням не зводив з нього очей. Він танцював з тією легкістю і невимушеною граціозністю, яких сягають лише великі птахи та геніяльні балерини!..

БУЛО ШІСТДЕСЯТ СІМ ГНІЗД, А ЗАРАЗ ЛИШЕ П'ЯТЬ ЧИ ШІСТЬ! ШІСТДЕСЯТ СІМ НА ЧОТИРИ, КОЛИ ВИЛУПІТЬСЯ ТІЛЬКИ ПО ДВОЄ ПТАШЕНЯТ... ЦЕ ДВІСТІ ШІСТДЕСЯТ ВІСІМ ПТАХІВ... А КОЛИ ПО ЧЕТВЕРО... ТОДІ ЧОТИРИСТА ДВА ПТАХИ! ЦЕ Ж БУЛО Б ЦІЛЕ ПЛЕМ'Я!

Чорногуз тричі підстрибнув, обперся крилами об повітря, кинув на траву тіль, як клопоть оксамиту, й зник за дахами.

Треба йти! Тітка Галя вже наварила свого неповторного борщу і чекає на мене. Підводжусь. Але саме в цю мить біля іншої копанки опускається ще один птах і за кілька хвилин — на мій превеликий подив і захоплення — рибалить у такий самий спосіб, що і його попередник. Спочатку я навіть подумав — може, повернувся той самий. Відчув, що недообідав... Але, придивившись, побачив, що "почерк" у цього інший. Він підстрибував вище, легше: мелодійніше махав крилами і робив якісь, може, і непотрібні, але дуже красиві рухи тілом...

Хай тепер хтось доводить мені, що птахами керує не розум, а якийсь запрограмований інстинкт! — думав я. — І коли таке роблять двоє, на це, безперечно, златні й інші!

ЧОТИРИСТА ДВА ПТАХИ! СКІЛЬКИ Ж З НИХ ЗНАЛО Б І ЦЕ Й ІНШЕ. ЧОГО Я НЕ БАЧИВ І ВЖЕ, МАБУТЬ, НІКОЛИ НЕ ПОБАЧУ. А ЗАРАЗ ІХ ЛИШЕ ДВАНADЦЯТЬ — ПО ДВОЄ У КОЖНОМУ ГНІЗДІ. І КОЛИ ВСЕ БУДЕ ГАРАЗД — У ЧЕРВНІ БУДЕ ТРИДЦЯТЬ ШІСТЬ... ЦЕ З ЧОТИРЬОХСОТ ДВОХ!

Ось і другий полетів...

Ластівки заметушилися ще відчайдушніше, намагаючись заповнити кричущу порожнечу. Вітер малював на траві справжні морські хвилі. А може, то він писав свою мільйоннорічну історію не відомими мені літерами. Писав і стирив. Писав і знов стирив, сподіваючись, що я зверну на нього увагу, розшифрую його знаки, розповім людям...

Я підвівся й рушив до села. Біля нової зі скла та бетону крамниці, на вітринах якої виблискували хронованим металом та пластмасами всі електричні дива двадцятого сторіччя, стрів учительку. Червоні її уста трохи зблякли, зів'яли. Але в очах, як і раніше, мерехтіла золотаво-зелена ваблива сутінь молодого лісу.

— Бачите, автобус уже до нас ходить. Скоро й тролейбус дотягнуть, — привітала вона мене, немов не було шести років, немов останній раз бачилися ми лише напередодні.

— А чому ви нічого не робите? Не кладете на дерева та стовпи старі колеса, дошки?

— Ви ж бачили — море відгризло великий шматок лук... Нема чого їм їсти... Та й жити серед металу та галасу вони відмовляються.

— Так треба ж — *необхідно* — щось робити! Це ж знищення цілого роду!

— Писала... Ходила... Кричала... Кулаками по столу била, а мені: "Яка від них користь, від ваших чорногузів?! Жаби й вужі і без них подохнуть..."

— А ви б їх привели, показали, як вони рибалить!..

— Бачили! — вона аж розквітла, помолодшала. — Вони так завжди навесні, поки не повиловлюють усю рибу з копанок...

Другу половину дня блукав я селом. Знайшов усі п'ять — **ЛИШЕ П'ЯТЬ** — гнізд, в яких жили ще, доживали свій вік чорногузи. Двоє з них на старих вербах. Стояв біля кожного, чекав, доки підніметься з гнізда птах або повернеться з полювання чи з риболовлі.

Сприймав змахи чорно-білих крил як калатання на сполох у велетенський дзвін неба. Дивувало, що ніхто, здавалося, не чує цього трагічно-тризовного заклику, що люди спокійно рухаються вулицями, лежать на траві, п'ють пиво, читають рекламу нового фільму біля клубу... Не чують? Чи примирилися?.. Що це — душевна глухота?! Хотілося плакати!!!

З попереднього приїзду пам'ятав, що ввечері, перш ніж відіграти на дзюбах та крилах відхідну дню, чорногузи деякий час кружляють над Дахнівкою, над луками. І спостерігати їх найкраще з берега Дніпра.

І от стою я біля самої води, як на краю велетенської напіврозкритої черепашки. За одну ступку править блакитно-рожево-бузково-срібляста вода, за другу — сріблясто-бузково-рожево-блакитне небо. А там, де вони з'єднуються, промені жовтогогаряча перлина сонця.

Вдивляюся у небо. Чекаю. Пошепки благаю чорногузів — хоч одного — піднятися у повітря, зробити коло над моєю головою, зняти з душі гіркий тягар!.. Та вони не чують. А коли чують — бояться...

І сонце чорніє. І обвуглюються небо й вода...

(скорочено, за "Вітчизною")

ІРОНІЯ ІСТОРИЇ

У Польщі цього року висвячено аж двох нових єпископів для Польської Автокефальної Православної Церкви, вірні якої — це переважно українці і білоруси, що живуть у Польщі. Новими єпископами стали: о. Олександр Дубець — єпископ Перемиський і Сяницький, та о. Іван Анхим'юк — єпископ Бельський.

Згідно з інформацією Українського Пресового Бюро, Польська Автокефальна Православна Церква має свого митрополита і шістьох єпископів, хоч нараховує лиш біля 150,000 вірних. 350.000 українців католиків не мають у католицькій Польщі ні одного єпископа, бо так вигідніше теперішньому польському урядові, Москві і Ватиканові.

ПИСАНА ТОРБА

(Оповідання)

Про те, щоб якось упорядкувати родинні справи Остапові годі було й думати. Та й не тільки родинні — на праці в нього також був нелад, деякі задавлені звіти й листи. Але все це недовершене, невідстабілізоване, наче й не турбувало його, бо думки Остапові снувалися в зовсім інший бік. Та, власне, що ж треба було "упорядкувати" в родині? Насамперед хіба взаємини з дружиною Вікторією, чи пак його "маленькою Вікою", як він звик її називати. Віка останнім часом почала ревнувати його то до сусідки Люби, то до секретарки Бетті, то ще бозна до кого. А причини до того справді не було, все плелось тільки у Вікіній уяві, мовляв, він зовсім неухажний до неї, приходить додому пізніше та ще займається якоюсь писаниною. А вона, Віка, все сидить вдома, як квочка, прив'язана до двох малих дітей, заклопотана побутовими дріб'язками і все на її голові. Та й грошей у них не вистачає на всі потреби, родинний бюджет постійно в дефіциті й Віка мусить часом "латати діри" в ньому, доробляти вишивками на продаж, чи шитвом для себе і для дітей.

За роки подружнього життя Остап наслухався всього цього і звик до того так, як і до примх власного авта "Шеві".

— Чи ти вже одержав платню? — запитала вчора Віка, коли він сидів на канапі й дивився спортову програму на телевізії, а насправді більше заглиблювався у власні думки.

— Платню? О, так... Я й забув дати тобі гроші, — похопився Остап. — Ось покищо півтори сотки, на харчі тобі вистачить.

— Як? Це все? — спалахнула Віка. — А де ж решта? Мені треба на одяг для дітей, на дентиста і сама я вже така обшарпана, що сором і на люди показатися...

Віка, відома річ, любила завжди все перебільшувати і згущувати фарби. Вона продовжувала говорити піднесеним тоном і скоро зійшла на доктори, мовляв, де ж це і з ким він "проциндрює" гроші й так далі. Він спокійно слухав, переводив очі то на Віку, то кудись убік, ніби там шукаючи аргументів на всі закиди й обвинувачення.

"Маленька Віка", дійсно, була мініатюрною, зграбною молодичкою з обличчям гарненької ляльки — з великими очима, устами-пуп'янками і задертим носиком. Русяве, пухнасте волосся, що спадало кучерями на плечі, робило її схожою на дівчину-підлітка. Остап, буди завжди мрійником і естетом, захопився Вікторією з першого погляду, а її вроджене жіноче кокетство і бажання мати гарного чоловіка довершили те, що вони невдовзі одружилися й виїхали на місце Остапової нової праці у великій торговельній фірмі. В особі дружини Остап не шукав глибини духових заці-

кавлень, ані особливих здібностей чи замилювань. Не мала, на щастя, вона потягнень і до громадської активності, бо не любив він жінок-феміністок, що бігають по різних зборах, засіданнях і по-дилетантському сперечаються про світову політику. Доменою "маленької Віки", на його думку, мало бути виключно домашнє вогнище і хатній затишок та материнство. Всім, хто бачив Остапа й Віку разом, чи в церкві, чи в товаристві, здавалося, що краще дібраної пари й не може бути. Ну, а те, що "маленька Віка" вдома часом робила чоловікові "сцени" з потоками сліз і терпких, необдуманих слів — кого це обходило? Остап і тоді не втрачав рівноваги й інколи навіть милувався своєю Ксантипою, яка й у гніві була жіночно приваблива. Спалахи її швидко потахали, особливо, коли Остап ніжно обіймав дружину, говорив їй кілька компліментів, брався бавити обох малят і двома-трьома пестливими реченнями розсіював атмосферу ворожості. Віка по-дитячому капітулювала й подружжя рівновага на деякий час знову запановувала у їхній хаті.

Остапова заробіткова праця його справді зовсім не цікавила й не задовольняла — от так, працював, бо треба було працювати, заробляти для прожитку і тому не розраховував він на успішну кар'єру в торговельній фірмі, не було в нього для цього ні "бізнесового" spritu, ані вміння показати у вигідному світлі те, що йому самому не подобалося. Але був він освічений, товариський, елегантний, а до того ще й дотепний та уважний до жіночого персоналу — все в міру. Справжнім Остаповим зацікавленням, ба більше — заповітною мрією, була література, письменство, невсипущі бажання писати, компонувати складні життєві епізоди, вплітаючи туди щедрі долю власної фантазії, якої йому не бракувало.

І Остап писав, писав потроху, уривками, складаючи дрібно-писані листки у велику полотняну течку з наміром колись "оформити" написане й видати велику повість, або краще — пригодницький роман. Він вірив, що в нього є "іскра Божя", а тем йому не бракувало, персонажів довкола також було подостатком і авторові ввижалося, що твір його буде широким полотном, відображенням дещо минулого, трохи сучасного, а найбільше майбутнього. Так, саме майбутнього! Йому напевно вистачить барвистої уяви, щоб очима його героїв кинути погляд у прийдешнє століття, розв'язати кілька суспільних колізій, навіть накреслити майбутні осяги науки й мистецтва. Він пробував ділитися своїми плянами з Вікою, але вона тільки сміялася, не беручи того поважно, мовляв, і куди там йому до Жюль Верна чи когось у тому роді. Взагалі, з її точки зору, Остапові "займатися літературою" — це все одно, що їй співати в опері. Віка, за її власним признанням, за все життя прочитала ("подолала") не більше трьох чи чотирьох книжок, поза шкільними вимогами, тож, не знайшовши зрозуміння, Остап перестав посвячувати дружину в свої літературні пляни.

Інколи він говорив про це із сусідкою Любою — з нею разом вони часто їздили до праці. Люба не розставалася з книжкою ні в автобусі, ні в

підземці й завжди цікавилася як посувається Остапова праця над майбутнім sensationним (обов'язково sensationним!) романом. Учора Віка зреагувала на це особливо бурхливо:

— Я бачу, що ти заводиш роман із цією самопевненою нахабою Любкою! Досить вже мені тих романів-параванів! Схаменися вже нарешті, покинь свої літературні фантазії! Краще думай про реальне життя, про родинний бюджет, про дітей і про мене! А то носишся із тією писаниною і своєю течкою, як... як дурень з писаною торбою, — гнівно вигукнула вона.

Цього останнього епітету Остапові було вже забагато. Де ж пак — "писана торба!" І він "носитися з нею, як дурень"! Ще чого доброго Віка з пересердя викине її в сміття... Ідучи на працю, він твердо вирішив просити секретарку Бетті переховати заповітну полотняну течку у себе в бюрі до його недалеких вакацій. Саме тоді Остап думав привести до ладу все написане й підготувати до друку. На це він потроху й відкладав із своєї платні, потай від дружини. Він мріяв вийти на широкі води із своїм романом, а тоді будуть і читачі, і літературна слава, а може й гроші. Віка побачить, як вона помилялася!

А тимчасом Віка, вирядивши чоловіка на працю, зайнялася прибиранням хати і, витираючи порохи, сердито поклатла важкеньку Остапову "літературну торбу" на нижню книжкову полицю, а потім зайнялася дітьми, — чотирилітньою Лялею і дворічним Юрчиком. Побавившись з ними у вітальні, вона обклала малят різними забавками й пішла на кухню. "Треба зварити щось із улюблених Остапових страв, вирішила вона, — я так гостро говорила з ним учора... Мушу трохи помастити його самолюбство — все-таки шкода чоловіка, він же працює".

Маленька Ляля, зацікавившись татогою течкою, витягнула її з полиці й поважно маршувала з нею по кімнаті, удаючи школярку, а потім пригадала, що мама сказала такі смішні слова — "писана торба". Ляля ніяк не могла зрозуміти, чому мама так сказала, бо на "торбі" зовсім нічого не було написано. В її кмітливій голівці промайнула думка — зробити таткові "сюрприз", як говорять тепер всі діти. Вона взялася за кольорові крейдки і звільнила важку течку від усього, що в ній було — купи списаних листочків. Цими біленькими паперовими листочками почав радо бавитися Юрчик, він обсилався ними і заходився сміхом, а потім, деручи їх на клаптики кричав у захопленні "сніжок, сніжок". Той "сніжок" укрит уже всю кітальню, залетів під канапу й крісла і Юрчик нарешті втомився, розкошуючи у білій паперовій повені, розтягнувся на підлозі й солодко заснув.

Ляля, озброївшись кольоровими крейдками, розмальовувала таткову "писану торбу" химерними візерунками й писала на ній літери, що їх вона добре знала — кругленьке "О" бубличком і "Т", подібне до грибка, — з тієї букви починався "Тато".

Коли незабаром на порозі з'явився сам татко, Ляля з гордістю піднесла йому яскраво розмальовану "писану торбу":

ЗНАЙДЕНА ЛІТУРГІЯ КОМПОЗИТОРА БЕРЕЗОВСЬКОГО

Музикознавець А. Пелєхін розповідає в газеті "Культура і життя" за 26 червня про важливу знахідку загубленого твору Максима Созонотовича Березовського (1745-1777). Основоположник української композиторської школи, яка вийшла на позиції класицизму, жив і творив у період, який в силу різних обставин і досі лишається найменш досліджений. Збереглося мало документів цієї доби, тим паче музичних творів.

До 50-их років нашого століття був широко відомий лише один твір композитора — хоровий концерт "Не отвержи мене во время старости". Згодом швейцарський дослідник А. Мозер повідомив про знахідку чотирьох арій з опери "Демонфонт" М. Березовського.

1981 року дізналися про унікальну знахідку українського композитора М. Степаненка. Виявилось, що в Парижі зберігається зовсім невідомий і ніким не згадуваний твір М. Березовського "Соната для скрипки і чембало". Там же відшукалися й концерт "Господь, воцарися" та екзаменаційний твір — антифон, написаний композитором у Болонії на одержання звання академіка.

Довго невідомо було про долю Літургії Березовського, про яку не раз згадували різні дослідники. І от нещодавно знайдено дві нотних збірки, — одна знаходилася у Ленінградській духовній Академії, а друга — в центральній державній бібліотеці СРСР. Обидві збірки видані 1914 р. Заголовок збірки "На літургії". Збірка складена і редактована С. Азієвим, видатним майстром і знавцем церковного співу. В цих збірках і вміщено твір М. Березовського, який має назву "Літургія Іоанна Златоуста".

Цей твір має сім частин, кожна з яких — центр тяжіння дрібніших хорових номерів — їх шістнадцять. Об'єднуючи засіб — сувора логіка тонального плану, мелодичного, гармонічного і фактурного розвитку, тобто прийоми чисто музичної композиції. У Літургії відчужаються зв'язки з творчістю М. Дилецького, жанрами думи та билини, зі "знаменним" і "київським" розспівами і, безсумнівно, з народною піснею, кантом. Деякі сторінки за художністю близькі до геніального концерту "Не отвержи...". Яскраво виявлене і національне забарвлення, що йде від української народної думи, протяжної пісні і вносить особисте бачення мистця.

Всі знахідки в Літургії М. Березовського виявилися настільки цікаві та живучі, що аналогічні прийоми зустрічаються в Літургії С. Рахманінова, аж до унікального збігу в мелодиці, гармонії, навіть тональностях. Вплив М. Березовського не уникли ні Д. Бортнянський, ні С. Дегтярьов, ні А. Ведель, у хоровій творчості якого можна знайти навіть цитати з тем М. Березовського.

Д. М.

— Подивись, татку, яка вона тепер гарна, — пролеbedіла дівчинка.

Але Остапові очі чомусь стали круглими, як дві великі літери "О". Він узявся за голову й вибів з кімнати.

Уляна ПЕЛЕХ

ІГОР КАЛИНЕЦЬ — ПОЕТ ТРАДИЦІОНАЛІЗМУ

*Молимося вогню, первісному богу гордих...
..що папороть серця запалює покликом
предків.*

(Ігор Калинець: Вогонь Купала)

Не багато письменників, поетів, творців культури залишаються на полі бою із своєю творчістю, коли їх прагнення не покриваються з політикою країни, в якій живуть. Одні поринають в ілюзії, у фантазії, багато вибирають мовчання, інші заломлюються і продають свої таланти режимові. Тільки одиниці не втікають від боротьби.

Ігор Калинець, виростаючи в довкіллі, що наскрізь заперечує все близьке духовості поета, не тільки не заломився і не розплився в настроях песимізму, як це було в тридцятих роках з поетами багатьох народів, де панував тоталітаризм, але виявив своєю особливою творчістю цілий ряд проблем у житті нашого народу й людства, що руйнують культурний прогрес. Назвати хоч би важливу справу антитрадиціоналізму, — поборювання консерватизму такими засобами, як анархізм, що у молоді прибирає вияви вандалізму, якого ми є частими свідками.

Речниками поступу у світі завжди є мистці. Мистецтво тоді стає справжнім рушієм життя, коли воно не застигає в непорушнім догматизмі, але є наскрізь творчим, без анархічного прогресизму. Найбільше мови про прогрес у Радянському Союзі. Партія ж накидає всім народам свої ідеали, якими відкидає всякий консерватизм і традиціоналізм в такий радикальний спосіб, що позбавляє ті народи зв'язку з багатющим джерелом їхніх прадавніх культур, зосереджених у найбільшій мірі в релігії. Партія, борючись з релігією і прямує до свого ідеалу — перемішання націй у т. зв. радянський народ, — намагається позбавити народи їх національних особливостей.

Ігор Калинець народився в 1939 році в Ходорові (Галичина) там, де традиціоналізм закорінений, мабуть, глибше, ніж в інших областях України. Вчився у Львові. Закінчивши університет, працював у Львівському державному архіві науковим співробітником. Писати почав буди ще студентом. У 1965 році мала появитись його перша збірка поезій "Країна колядок", але нам невідомо, що з нею сталося. У 1966 році вийшла друга збірка "Вогонь Купала" у республіканському видавництві "Молодь". За кордоном передруковано самвидавні збірки "Поезії з України" (в-во "Література і мистецтво", Брюссель 1970), "Підсумовуючи мовчання" (Мюнхен, в-во "Сучасність", 1871), і "Корзнування опудала" (в-во Нью-Йоркської групи, 1972).

Критика в Україні відгукнулася на перші поезії І. Калинця дуже прихильно. Про це довідуюсь з нотаток на обгортці "Вогню Купала", де подано оцінку його поезій з "Млада советська поезіє", Українські басніці, Антологія. Прага 1965. Там же й голос "Літературної України" з 1964 року, яка завважує, що "молодий поет допустить образом, який у нього часто несе подвійне, а часто й потрібне навантаження". І. Калинець, в опінії тодішнього критика "Л. У." "знає міру в доборі й вживанні образів, так і в дозуванні почуттів... Авторське "я" глибоко заховане, бачення світу своєрідне". І саме тому "сторожі" душ і життя радянських людей дуже швидко zareагували на творчість Калинця, на його глибоко заховане "я": дальші збірки його творчості не побачили світа в Україні, мусили спочатку скриватися у самвидаві, а згодом передіставатися за кордон. Слідом із забороною Калинцевої творчості, прийшла спочатку розлука з дружиною Іриною Стасів, яку заарештовано в січні 1972 р. і засуджено на шість років суворого режиму і три роки заслання, а 11 серпня того ж року засудили й Ігоря на дев'ять років ув'язнення і три роки заслання. Доню Дзвінку мали під опікою батьки Ірини.

Яку безпосередню причину знайшли судді, щоб арештувати Калинців? Ігоря за те, що він, мовляв, передав свої поезії за кордон, і вони тут були видруковані, Ірину за те, що вона разом з чоловіком писала відкриті листи в обороні засуджених товаришів, що вони обидвоє були авторами листа до Верховного суду УРСР, протестуючи проти нелюдського засуду Валентина Мороза.

Перебував Ігор у Мордовському і Пермському концтаборах, де часто протестував проти свавілля табірної адміністрації, проти засудів і безправ'я судчинців. Був учасником відомої голодовки політв'язнів у 1974 році. Тепер подружжя Калинців проживає у Львові, бо закінчилося їх покарання. Доля їх, як можна припускати, не щадить їм і тепер знущань адміністрації.

Збірка "Країна колядок" вже самою назвою веде нас у чарівний світ колядок з їх мелодіями, поетичними висловами, з прагненнями людей до великих ідеалів, до джерел мудрості та культури наших предків. На жаль, нам недоступна ця перша книга Калинця. Проте, знаючи його дальші

збірки, можемо думати, що поет цією своєю збіркою нагадує нам, яким великим скарбом є для сучасного покоління народу його народня творчість релігійного змісту, колядки-щедрівки, пісні, з яких предки наші передали нам свою філософію, свою віру в надприродні сили, свою хвалу їм, прославлення чеснот князів, дружинників, подвижників серед перших християн та національних лицарів і героїв. У колядах бачимо всі ідеали хлібороба — його бажання, мрії, взаємну любов чоловіка й жінки, їх працьовитість, прив'язання і любов до землі. Калинець цією збіркою протиставить сучасність, пограбовану з цього всього, правдньому минулому. Бо, як каже Валентин Мороз "Високі культурні досягнення можливі тільки при безперервності традицій. Нічого не згубити, нагромаджувати шар за шаром. Тільки так виростає духовість".

"Вогонь Купала" — це збірка коротких поезій, які творять своєрідну цілість, хоч одні є про минуле, інші про сучасне. Ось поезія "Вітер", у якій саме сплітається в переживаннях поета минуле і сучасне. Поет просить, щоб плоди осені, і "біла дорога" його творчого життя влилися в нього, щоб зумів промовити "стоголоссям"; відчувати запах ромену, і бачити полки княжі в походах, і події на Дністрі, і похід Ігоря на половців, і Ярославну в Путивлі, яка з "отецького" Галича посилає своєму ладо "вітер цілющий", "вітер державний".

Львів у переживаннях поета кріпко єднає сучасне з минулим, бо в цьому місті багато історичних пам'яток — церков, площ, будинків пов'язаних з важливими подіями, минулого й сучасного. У поезії "Вітражі" — прослава українського релігійного мистецтва, воно особливо тісно пов'язане з історією народу. Увійшовши у церкву з вітражами (мова про Успенську церкву у Львові), поет відчув, що на його "очі, руки, плечі мільйони сонць упали", а від того в душі поета зродилися яскраві переживання. Душа його запалала самоцвітом з Данилової корони, запеклася "чорним згустком крові", як на Наливайковім лиці. Вийшовши з церкви, поет відчув, що й сам він "засяв тисячолітнім ореолом", увібрав у себе і віру, і велич, і... біль! І хоч у цій поезії є тільки одне слово "біль", що в'яжеться з сучасністю, але як багато сказано про оцінку сучасності натяком-згадкою про руїни церков. Короткою поезією "Ікони" Калинець передає особливість української іконографії: візантійські шати святих на іконах "поправляли" наші іконописці "невимушено і легко", від того черствість їх облітала, ікони ставали близькими, рідними, а святі дивилися не далекими очима, але очима людей близьких — малярів з Жовкви. А ось поезія "Писанки" — мати сплетом ліній на ній веде уяву дитини у дивовижний світ. Дитині запам'яталися з писанки квіти, олені і картина: "котяться писанками із гори ясні його сонця у мамині долоні". Згадуючи композитора Людкевича, поет уявляв собі його творчість у небезпеці від "навислої скелі", не зважаючи на те, що мистець творив мажорні поклики, надавав тактам, акордам, півтоном сили каменярів. Бачив композитора уявою як аж над ранком з радісною втомою, з німбом перемоги виходив він ходю

анданте у довгу осінь. У вірші про Олександра Мишугу знов сплетене минуле й сучасність. Славинії співак, віддавши європейським небам свій "нечувано солодкий" голос, вмерти прибув на Батьківщину — країну ніби "Богом прокляту", бож стільки її синів і дочок гублять і тепер свої таланти на чужині втомлені тугою повертаються в Україну, щоб вмерти на рідній землі.

Проходять у Калинцевих поезіях — Тарас Шевченко, Павло Тичина, Богдан Антонич, Олександр Довженко, малярі Олекса Новаківський, Модест Сосенко, Олена Кульчицька та інші. творці народного мистецтва ткачі килимів, (що є предметом родинної естафети), є у збірці й особиста лірика, повна поетичної краси, ніжності, пребагатої фантазії, є картини природи, як ось поезія про оленя, що рогами підкидав хмари, копитом одвалював камінь від скарбів Довбуша, а на зламаним розі носив запрошення від калини прибути на "морожені ягоди".

Є у Калинця поезія п. н. "Інна", як у Тичини. Поет дивується незвичайній музиці молодого Тичини, що голубив мелодіями своїх поезій Інну. Але раптом щось сталося — Інна, і Тичина поділилися на двох. Бо прилетів "вороний вітер", вмерла Інна і скрипка. Тичина все забув. Чекала його інша — уже не "єдина, не лебедина, і не ніжна, — а революційна Україна!" І тоді Калинець покинув Тичинин дім. У поезії багато підтексту. Знову минуле поєднане з сучасністю Калинцевими варіаціями, поетичними метафорами — "я ваш тоді покинув дім", поетові не хотілося вже читати пізніших творів Тичини, бож "білотинні стіни" того дому заслав "червоний дим".

Багато підтексту є і в поезії "Містечко". Поет малює природу в листопаді, осінь "справляє обряд листопаду". Вечір на вечерю забав "диню з місяця" й "винограду зір". Містечко освітлюють електрикою не лямпки, але айстри, на дахах домів столітній мох. На цвинтарі відпочиває останній майстер кобз. Ніхто не дбає про його могилу, береже її зате куц глodu. Посохли липи, що з них робили кобзи, покрутилися їх віти й нема з чого робити до кобз струн. Не та музика тепер у рідному містечку, тому й виривається в останніх рядках багатомовне: "знов музика Батьківщини мене болить і не перестане ніколи боліти". Таке пов'язання загального й особистого — минулого й сучасного викликає біль...

Назву цієї збірки дала поезія "Вогонь Купала". Вогонь, як про це свідчить мітологія всіх народів, прославлений багатьма літературними творами, віруваннями, обрядовістю, звичаями. У нашому народі містична сила вогню відображена у світосприйманні багатьох поколінь. У давнину найбільшими святителями й чистителями (як подає Степан Килимник) були для наших предків Сонце-вогонь та Вода у Всеплодючій Матері-Землі. Тому й у поганському святі Купала функція вогню, її кінетична сила — тепло-світло особливо прославлена. Калинець наводить слова гимну-молитви до до вогню: "Очисти нас від скверни, ватро Купала", "Ти ж сонце годуєш свого полум'я вим'ям", тобто вогонь навіть сонцю дає силу тоді, коли воно ховається вранці за мряками, щоб "вимити своє вогненне тіло в ріках Батьків-

щини". Молились вогню наші предки, бо він був богом гордих, а сучасникам радить поет молитись до нього, щоб "запалити покликом предків папороть наших сердець", молитись словами гімну, що "бентежить терпко". Скачучи в танку шаленства, у гоні інстинкту, треба мати рівновагу, ритм, опору, бо хто не витримає в ритмі, "попелом крізь землю ростиме". А боятись вогню неможливо, бо ж він очищає від скверни, дає силу життя. Збірка "Вогонь Купала" дає читачам цю силу, якщо вони піддаються, як і учасники свята Купала, що скачуть через вогонь, вогневі його поетичного слова, його світосприйманню.

Третя збірка Калинця "Поезії з України" передісталася на Захід без назви й не має одноцілої тематики. Але від того її вартість не менша. Вона є протестом проти подій у світі й Україні, дає відповідь на вічне питання — що важливіше — минуле, чи теперішнє? як поєднати традиціоналізм з прогресом? Коли перша збірка Калинця "Країна колядок" була гимном народній творчості, колядкам, тугою за давниною, то збірка "Поезії з України" дає чимало вартостей рідної культури, що виростає з минулого, і цим поет переконує нас, що без традиції нема відродження.

Збірка ця була приготована до друку ще в 1969 році п. н. "Відчинення вертепу", але цензори в ній знайшли "ущербні" твори. Про це була мова на 24 з'їзді КПУ в Києві (березень 1971), коли її видрукувано в Брюсселі. Поезії з "Відчинення вертепу" нічого антирадянського не мали, українська радянська література могла б здобути собі ними шану й признання в літературних колах Заходу, але Юрій Смолич, оцінюючи явище появи деяких творів за кордоном як явище негативне, (мовляв, це має для України небажаний ефект, бо націоналісти при тому "виписують інсинуації проти Країни Рад") поставив творчість Калинця й інших літераторів 60-70 років на список "ущербних" творів, унеможливлючи їм доступ до ширшого читача в Україні.

Поезії у збірці поділені на дійства, як у вертепі. У першому дійстві багато про джерела, криницю духовости народу. Вона пливе з давнини. Друге дійство — це небезпеки, які має народ, тут і мова про охорону чистоти цієї духової спадщини народу. Третє дійство — це перестороги тим, що віддаляються від рідного закону.

У поезії "Криниця", поет, дивлячись на криницю оброслу кропивою, каже, що йому сумно дивитися на неї, бо вона колись була богинею у правітчизні, предки до неї молились, пили її пречисте тіло й через те могли чистими очима дивитися на світ. А тепер ніхто криниці не будить з летаргії дзбанком, не черпає народ з неї цілющої води для життя. Криниця — це джерело творчости народу довгих поколінь, про яке забули сучасники. Твір "Кам'яні баби" — про знані скульптури в українському степу; їх називає поет зухвальцями, вони посміли глумитись із сонця. Їх покарано, — обернено в камінь. Але, коли "сонце вибухне на мертві відламки" баби скинуть чари закамініння, бо ж вони тільки до слухного часу затаїлись, стали кам'яними, в тирсі.

Про криницю духовости народу треба дбати, тому Калинець тужить за правітчизною, бо у ній

Ігор Калинець із своєю дружиною Іриною.

горіли свічки повним світлом, тобто тоді душі людей горіли ідеалами, палали вогнем. Не захоплюється поет атомним віком, волить вернутися до "галактики каганцевої містики". Йому дорогою є археологічна знахідка Я. Пастернака — діядема Ярославни з Крилоса, світильник з дохристиянських часів, бо пам'ятки допомагають вчуватися у зміст віків, наповняють серце любов'ю до минулого:

Завжди минуле нам на п'яти
наступає —
отож май серце, трохи серця,
а не камінь...

Калинець тужить за прадавніми віруваннями українського села. Він радо бере участь у обряді топлення богині смерті Марени, просить у поганського Перуна допомоги сучасним дружинникам, щоб могли прибити свої щити на брамі Царгороду. Він закликає народ до будови власної Січі, молитися до Матері Божої, щоб не залишала його без свого покрову.

Болючий настрій викликає поезія "Церква". В боротьбі з релігією в Україні режим не вагається нищити церкви — мистецтво великої вартости — "чудо людської праці і віри". З церквами вмирили століття, вмирало прекрасне... Картина смерті прекрасного твору описана плястично, насичена

глибоким переживанням болю. У Калинця багато поезій на тему забутих, опущених, зруйнованих церков. Опустіла церква, люди не приходять до неї, стежки заросли бур'яном, тільки видно, як

"Позбігалися будяки до храму Божого
та й гатять головами
у трухляві двері...

В опущеній церкві нема кому читати Апостола, читає її святець "горобцям при дорозі". Іншої опущеної церкви дзвін без ужитку зів'яв, як "гарбузова квітка", її шибки кольорові, наче осінні листки дерев відлітають, а ялівець, що має пахучу душу для кадила, росте біля церкви, але про нього тепер ніхто не дбає. Одна з церков дошками наверхрест забита, докола неї гайвороння на липах панахиду править, янголи попримерзали крильми до шиб, не можуть рушитися. А бойкам і досі сниться св. Миколай — як спускає їм на золотім ланцюжку ключик від церкви. Церкву в селі Нагірне біля Самбора поет порівнює до похиленої вежі в Пізі.

Вся збірка сповнена поезіями релігійного змісту, високої вартости поетичними образами, переданими наскрізь модерними засобами. Комусь може здаватися, що Калинець захоплюється тільки самою християнською традицією, в минулому шукає тільки романтики. У нього є навіть деякі еритичні нотки (Мадонна незайманости) — він не замикає очей на зло, що було в християнській Церкві. У Львові на площі Єзуїтського собору відбувався суд інквізиції, карали єзуїти еретиків, а вони були чистіші вірою від роси. На площі у Львові скарали також і Калинцевого предка. Проте, ми бачимо у поезіях Калинця його відношення до віри, його глибоку релігійність. У ній важливе тільки істотне — чисте і святе, те, що дає людині силу поборювати страх смерті, осамітнення, безвихідности, що дає любов, надію, безпеку, скріплює духа в боротьбі за кращий світ.

І в цій збірці є деякі поезії з "Вогню Купала", в яких він згадує поетів, малців, музиків, науковців — творців культури. Мелитації біля нагробника Шашкевича приводять Калинця до розуміння вічності. Вічність — це нетління ідей. В інтермедії про мистців та їх творчість Калинцеві ввижається постать самої України. Прославляючи українську культуру, Калинець вважає найбільшим злочином нищення її, а найбільшим злочинцем того, хто її нищить.

(Закінчення в наступному числі)

ДРУГЕ ВИДАННЯ РОМАНУ "ДІТИ ЧУМАЦЬКОГО ШЛЯХУ"

Науково-Дослідне Товариство Української Термінології видало другим накладом відомий роман Докії Гуменної "Діти Чумацького шляху". Цей монументальний твір (чотири книги в двох томах, 768 сторінок) охоплює події в Україні протягом життя чотирьох поколінь. Ціна книжки я твердій отразі — 25 дол. Замовляти можна в НДТУТ у Нью-Йорку. Research Society for Ukrainian Terminology, Inc. 166 First Avenue. New York, N. Y. 10009

А. ГЛИНІН

ПОЛІТИКА ФАЛЬШИВИМИ ДОКУМЕНТАМИ

Почалося з того, що західнонімецький ілюстрований журнал "Штерн" повідомив своїх читачів про готовість оприлюднити щоденники Гітлера. Ця сенсація спричинилася до суперечок, викликала дискусії, розмови також і в наукових колах.

Колишній британський історик Г. Тривор-Ропер вважав, що ілюстрований журнал "Штерн" відшукав дійсні записки Гітлера. Тривор-Ропер подав був у "Таймсі" за 23. квітня 1983 р., що він так само спершу сприйняв цю новину скептично. Та коли в одному з швейцарських банків "листав сторінки й довідався про їхнє надзвичайне відкриття, мої сумніви поступово розпливалися". І редакція "Штерну", і Г. Тривор-Ропер твердили, що Гітлер вів щоденники для історії від 1932 по 1945 роки.

Від самого початку іншої думки був німецький історик і біограф Гітлера Вернер Мазер. Він відразу ж заперечив: "Гітлер ніяких щоденників не вів." Гітлер не робив навіть ніяких записів для промов чи переговорів або конференцій, — пояснював В. Мазер. Для доказу Мазер показав журналістам службовий денник, в якому занотована кожна година з життя Гітлера, але писаний той денник не Гітлером, а його слугами та особовим складом. Від січня 1943 р. Гітлер був уже неспроможний сам писати щось чорнилом, бо мав сильну невроту, яка ним трусила, — зауважив В. Мазер. При такому стані здоров'я Гітлер міг писати лише олівцем. А т. зв. щоденники Гітлера, про які ніби знали Борман і Гес, повністю писані чорнилом. Тоді ж Мазер вставив свої побажання, щоб редакція журналу "Штерн" звернулася до кожного розшуку або подібної інституції в Західній Німеччині, щоб проаналізували папір і чорнило т. зв. щоденників, бо як не казати, а їм таки вже сорок років мало б бути. Редакція ж "Штерну" спершу почала була друкувати "щоденники Гітлера", а допіру потім дала їх перевірити на автентичність. Щоденники виявилися фальшивкою. Журналіста, який дістав ті щоденники, вигнали з праці, а потім арештували; головні редактори журналу втратили свої посади; "Штерн" згубив довіру своїх читачів.

Журналісти запитали про фальшування на сході Європи нацистського часу. Й проф. В. Мазер пояснив, що, наприклад, у Східній Німеччині в Потсдамі існує майстерня підроблювання, в якій продукують фотографії Гітлера, листи і нотатки його, а потім продають їх на Заході за високі суми й таким чином заробляють потрібну східно-європейську валюту.

Але причаїтай, що фальшування й історична брехня, нагромаджені документи (грамоти) і причесані історії існують зі старовини. Науковці вва-

жають, що греки найславніші в своєму шахрайстві, але вони швидко, мовляв, знайшли собі послідовників у Римі, що не поступалися у фальшуваннях грекам. У середньовіччі фальсифікатори, підроблювачі мали неабияку кон'юнктуру і вважали підроблювання різних актів як правосильний стан політики. Саме ж в середньовіччі почалися чи не найбільші в світі фальшування польською шляхтою та Католицькою Церквою української не лише історії, а й національної ідентичності; пізніше підхопили те фальшування росіяни та продовжують до цього часу.

Зупинимось на деяких фактах фальсифікацій документами й історією.

Найдалякосяжнішою середньовічною фальсифікацією є т. зв. Константи́нський Дарунок. Цей документ виготовлений десь року 750-го. Мета цього документу була — зміцнити папство шляхом визнання єпископа Риму "князем єпископів" і "головною християнського світу". В підробленому "дарунку" звертається імператор Константин до Папи Сильвестра й єпископів, що він підвищує папську церкву над своїм імператорством та залишає їй Рим і всі провінції Італії й західні землі у власність. Допіру 700 років пізніше викрив цю гротескову фальсифікацію "Константи́нського дарунку" гуманіст Лоренцо Валла. Проте наслідків цієї підробки вже не можна було стримати: бож Папа цим "документом" був власником Риму й усіх західних провінцій Римської імперії; цим самим розпочалася вікова боротьба між імператором і папством.

Підроблене також свідоцтво народження Гамбурзької гавані, яке знане як "даровий лист" імператора Фрідріха Барбаросси з 7. травня 1189 року. Не старий рижобородий, лише граф Адольф фон Шауенбург дав дозвіл на Ельбі й Альстері закласти гавань, що мало цілий ряд вагомих привілеїв. "Дарований лист" же виставили сами собі честолюбні гамбурзці. Так зв. надане Барбаросою свідоцтво носить печатку його внука Фрідріха II, який царював між 1212 і 1250 роками. Вид шрифту і зміст сугерують, що "даровий лист" постав не в XII-му, а допіру XIII столітті; "свідоцтво" вперше згадане 1266 року. Отже "документ" — багато пізніший фальсифікат. Але того ніхто не помітив у середньовіччі. За підробку про їхні "привілеї" гамбурзці заплатили тоді 2 млн. марок.

Найзнаменнішим фальсифікатом середньовіччя є "Привіле́гію маюс" ("Privilegium maius"). 1356 р. імператор Карл IV нагороджував німецьких курфюрстів привілеями. 19-річний герцог Рудольф IV Габсбург при тому вважав себе обманутим, обійденим і зачислив помститися. Року 1358 він потай переробив в акті для Австрії з 1156 р. імператора Барбаросси т. зв. "Привіле́гію мінус" ("Privilegium minus") на "Привіле́гію маюс". Мета того фальшування полягала в тому, щоб ввести в дім Габсбургів титул "ерцгерцог". Цим до того невідомим аристократичним присудком герцог Рудольф збільшував собі ряд привілеїв, перетворивши якими німецькі курфюрсти стояли нижче. Картові IV, якому гамбурзький потомок зухвало почав зфальшований документ, все це показалося надто нечистою справою і він передав

той акт гуманістові Франческо Петрарці для встановлення експертизи. Вислід показав, що документ зфальшований. Через 80 років пізніше про переробку Петраркою забули. Але з Габсбургів також владолюбець Фрідріх III 1444 р. ратифікував Рудольфовим спадкоємцям "Привіле́гію маюс". І гамбурзьке церемоніальне шахрайство вдалося, Рудольфів політичний розрахунок набрав сили: Австрія далекойдуче стала незалежною від імперії й поклала наріжний камінь для її пізнішої могутності. Навіть повторне підтвердження вже в XIX столітті, що "Привіле́гію маюс" було підробкою, нічого не могло змінити.

Читачі "Нових днів" пригадують, як у кінці 1950-х рр. МВДівські посіпаки намагалися посіяти чергові непорозуміння в українсько-єврейській взаємності антиєврейською книжкою Клочка. Тоді на сторінках цього журналу Петро К. Волиняк з обуренням відкинув таке московське підтасовування українцям і пригадав росіянам їхнє ганебне видання "Протоколи мудреців Сіону". Це найпресловутіше і найфатальніше видання цього сторіччя також є фальшивкою.

Революція 1905 року загрожувала лібералізацією розвалити автократичну гнилу царську Російську імперію. Щоб запобігти такому процесові прако́нсервативний професор (махровий монархіст) Серге́й Ні́чус видав у 1905 р. т. зв. "Протоколи мудреців Сіону". До другого видання своєї книжки "Велике в малому або антихрист погрожує політичною небезпекою" (не маючи в оригіналі, перекладаю цю назву книжки з німецької мови — А. Г.) Нілус додав також і "протоколи...". "Протоколи мудреців Сіону" мали б бути доказом інтернаціональної змови юдаїзму, який рафінованими методами шукає досягнути свого світового панування. Джерело ж "Протоколів мудреців Сіону" видавець Нілус оповив туманом: одного разу він їх ніби одержав від незнайомої дами, яка вкрала їх в одного французького масона; іншого разу від російського дворянина; потім один приятель "знайшов" їх в єврейській "головній квартирі", бо той приятель конче хотів знати, що ті "протоколи" Теодор Герцл (єврейський письменник і основоположник політичного сіонізму — 1860-1904 рр.) поширив серед членів ради старших на першому сіоністському конгресі в Базелі 1897 року.

Після жовтневої революції 1917 р. в Росії книжка росіянина Нілуса набрала ваги в усьому світі, бо події в Росії мали б бути тому доказом, що "промовлялося в протоколах". Все те шахрайство розкрив 1921 р. кореспондент "Таймсу" в Константинополі. Порівнюючи текст, він довів, що "протоколи" майже слово в слово списані з полемічного твору, поширеного 1864 р. проти імператора Наполеона III). Той памфлет — діалог у потайбичному світі між філософами Макіявеллі (1469-1527 рр.) та Монтеск'є (1689-1755 рр.) — свого часу усунула французька поліція. Все ж один промисник залишився у Французькій Національній бібліотечі, звідки він і потрапив у руки одного російського сексота на проізвище Головінський. Він, разом з йому подібними, зфабрикував фальсифікат на доручення полковника Рашковського, який керував закордонним відділом

царської таємної поліції — охоранки. Отже Нілус друкував "протоколи" з копії французькою мовою — зошит школярів жовтого паперу, перша сторінка якого спотворена чорнильною кляксою.

Викриття "Таймсом" фальшивки таки не зупинило дальшого видавання "Протоколів мудреців Сіону". Наприклад, Гітлер читав "протоколи" німецькою мовою і все сприймав за чисту воду, а докази про фальсифікат на нього не справили жадного враження. Навпаки, він був переконаний, що "коли жиди та їхні наймити писарчуки зі шкіри вилазять, щоб довести, що "Протоколи мудреців Сіону" є фальсифікатом, — це незаперечний доказ їхньої справжності".

Але і Гітлера та нацистів підроблювачі приліпили до євреїв. У знатному Амстердамському видавництві в 1933 р. появилася книжка, в якій доводилося, що американські євреї з кіл грошових тузів і нафтоіндустрії фінансували Гітлерівську політичну діяльність. Ніби кругло 120 млн. райхсмарок вплинуло в касу нацистів з Америки. В книзі "Банкір Сідней Варбург" сам розповідає, як він у закуреній мюнхенській пивниці переговорював із Гітлером. Манускрипт Амстердамському видавництву продав голляндець Шоуп, який перед тим мав судимість. Він, мовляв, переклав з англійської, а на доказ показав фірмовий блякню-йоркської фірми "Варбург і Варбург". Але ні назва фірми, ані номер будинку не відповідали дійсності. Дурисвітство розкрилося, а книжку вилучили з продажу. Але декілька примірників її залишилося таки в обігу. Тому різні ділки з Австрії та Швейцарії після другої світової війни її перевидали. На одну історичну неправду більше або менше — для них не відіграє ролі. Через те в уже перевиданій книжці додано фотографію голови нацистської фракції Грегора Штрассера, який, мовляв, знав про Варбургові трансакції, а тому сам з собою покінчив. Що Штрассера в 1934 р. гестапо розстріляло за його причетність до "Рем-путчу", підроблювачів не цікавить.

У 1919-1926 рр. генеральним секретарем комуністичного інтернаціоналізму, тобто комінтерну був україножер і безоглядний російський шовініст Георгій Зінов'єв (1883-1936 рр.). В 1924 р. в англійській газеті "Дейлі Мейл" появилася його лист-заклик до "товаришів" у Великобританії підняти збройне повстання і счинити заколоти в армії та морській флотії. Цей лист спричинив спустошливу виборчу поразку першого прем'єра лейбористів Рамсея МекДоналда. Консерватори повели тоді кампанію, що текст листа-заклику Зінов'єва справжній, бо їм продав його за 5000 фунтів стерлінгів шановний комерсант і агент таємної поліції. Сталін у 1936 р. Зінов'єва знищив і той лист до комуністів в Англії непевно в актах НКВД відіграв певну роль обвинувачення. Та по 42-х роках появи листа Зінов'єва розкрилася таємниця фальсифікату. В 1966 р. росіянка вдова Іріна Беллегарде подала в "Сандей Таймс", що лист Зінов'єва зфабрикований білими російськими емігрантами в майстернях фальшування в Берліні. Автори листа мали намір ним нашкодити зненавидженому Советському Союзові. Та не зважаючи на те, вони в російському ресторані в Берліні таки надмірно святкували і повалення уряду лей-

бористів. Беллегарде викрила той фальсифікат після того, як усі причетні до тієї роботи були вже неживими, тобто вже ніхто з них не міг боятися помсти КГБ.

Підсовували підроблювачі для продажу західнонімецькому тижневику "Вохененд" у 1948 р. "щоденник" коханки Гітлера — Еви Браун, або англійській газеті "Сандей Таймс" у 1967 р. "щоденники" Муссоліні.

Не лише пройдисвіти, часами навіть науковці обдурюють один одного. В 1965 р. вибухла світова суперечка довкола т. зв. "Вінланд" ("Vinland" — Америка) карти. Цю карту в американському університеті Ейл оцінили як "найбільше картографічне відкриття ХХ-го століття". Карта — зображення уявного світу в році 1440 — показує Європу, Азію, Африку, Гренландію і "Вінланд". Це мало б бути 50 років перед відкриттям Америки Колумбом, тобто мало б бути доказом, що вікінги в Америку прибули задовго перед генуезцями. Від 1957 по 1965 рр. — вісім років карта мандрувала для перевірки від науковця до науковця і нарешті була визнана "безсумнівно справжньою". Але і після того критика не замовкала. А дев'ять років пізніше Ейлський університет розгублено ствердив, що науковці помилились, бо карта віком не більше 50 років. У жовто-бурому чорнилі карти хеміки знайшли сполуку титанодіоксид, тобто субстанцію, яку можна знайти в чорнилах, які випродуковані після 1920 року.

Прикладів фальшування документів ради нечесної політики могли б ми продовжувати та і продовжувати. Сенсації бліднуть перед курйозами. Але і науковці перед тим не зупиняються, аби лише западаливо догодити росіянам усіх фарб фальшуванням (за високі суми брудних грошей) української історії. І цей фальсифікат є найгрозотесковіший у світі взагалі, найганебніший у науковому світі, найфатальніший для українського народу. Політика того фальшу боляче для нас процвітає в світі безкарно.

¹⁾ Наполеон III народився 1808 р. і помер 1873 р. Він у 1848 р. був президентом другої французької республіки, а в 1852 р. став імператором. Росіяни про Наполеона III висловлюються дуже негативно, бо він виграв у Кримській війні (1854-1856 рр.) і намагався своїми впливами організувати держави для допомоги польському повстанню проти російського панування в 1863 році.

АМЕРИКАНСЬКА РОБІТНИЧА СПІЛКА ПІДТРИМУЄ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ

У другій половині травня 1983 р. відбулась у Даллас, Техас, 27-а конвенція Об'єднаної робітничої спілки автомобільних робітників, яка прийняла кілька постанов у міжнародних справах. Серед них одноголосно прийнято резолюцію, запропоновану Ярославом Стасиком і детройським відділом ЮАВ, яка схвалює "підтримку та допомогу українському народові в його боротьбі за незалежність". Це, здається, вперше в історії велика американська робітнича спілка офіційно висловила за активну підтримку боротьби за незалежність України.

ПОДОРОЖ У ЛЕГЕНДАРНИЙ КИЇВ

У той час, коли широко дискутується тема початків Києва, з багатьма точностями, що їх не може вияснити науково-дослідна праця, сценічна вистава драматичної поеми української письменниці дозволила не тільки уявити ці початки української столиці, але й перенесла нас у те далеке минуле, коли над берегом Дніпра народжувався город, що йому суджено велику історію.

А був це час цікавий та важливий подіями, коли венеци чили вандали знищили Рим і столиця римської імперії перейшла у город Константино, — до Візантії. Тут на імператорському престолі засів у той час (527 р.) Юстиніян — організатор нового порядку в тодішньому світі. Він встановив у державі римське право, заховуючи спадщину античної доби, поставив величавий храм Софії, намагаючись поширити нову християнську культуру, а також зумів організаційними й дипломатичними ходами зміцнити державу й затримати похід і вандалів і готів, що загрожували самій Візантії. В цих дипломатичних зв'язках віднаходимо і зв'язок з Києвом. Візантійський історик того часу Прокопій Кесарійський, автор книги "Історія воєн Юстиніяна з персами, вандалами і готами", розказує про те, що імператор запросив до себе провідника антів і для спільної безпеки перед готами, що розпаношилися тоді в Хорватії, і перед обрами чи аварами, що пересунулися через східну Європу і затрималися в Угорщині, намовив його побудувати фортецю на Дунаю, що й мала назву Києвця. Цим старослов'янським провідником був славний Кий, старший брат Щека і Хорива та Либеді, що про них розповідає і наш старий літопис, приписуючи їм заснування Києва.

Ця літописна легенда стала основою драматичної поеми Наталі Забіли "Троянові діти", що її вивели на сцені учні Студії Мистецького Слова Лідії Крушельницької в Нью-Йорку й у Філадельфії.

Троян — це ім'я, що його з пошаною згадує літопис і про нього розповідає "Слово о полку Ігореві", згадуючи його нарівні з іменами богів. Тож і славні три брати і їхня сестриця — діти Троянові, значить, божі діти і тому заснування ними Києва це майже божественне приречення. Вже пролог до поеми, в якому з'являється старий дід, підкреслює особливості цього приречення, а самий дід виконує роль пророка, що запевдає велике майбуття новому городові та його завзятим мешканцям. Добірня українська мова, ще й у ритмічному звучанні вірша, з багатим, часто і вишуканим римуванням, присмодно зворушує і немов заколисує глядача-слухача, переносить його у далекий час легендарних богатирів і дає змогу разом з тими славними предками пережити їхні змагання побудувати укріплений город і закріпити своє життя на своїй землі. Найприємніше, що цих давніх богатирів нашої історії відтворюють молоді ентузіясти сцени, яких можна б теж назвати богатирями сучасності, бо вони досягнули вивчити віршований текст драми, гарно звучну вимову і вивести на сцені давню легендар-

ну дію. Їхній ентузіязм допомагає і глядачеві разом з ними відбутися на сцені цю казкову подорож у минуле нашого народу, змагатися за своє місце на землі, перемагати підступи і наступи ворогів, будувати укріплений город, як остою постійного буття і росту. Остання сцена — це прегарна картина цього спільного змагання: на тлі оборонних валів і частоколів, понад якими майорять вежі укріпленого Києва, торжествує перемогі велика юрба, що її відтворюють шістдесят виконавців — князі, вояки, городяни, жінки і діти, весь народ.

Всі виконавці, — і ті з досвідом з попередніх вистав, і ті зовсім молоді, які вперше вийшли на сцену, — виявили талант, ентузіязм і перш за все велику посвяту, бо опанувати текст і вивчити гарну вимову довгих віршованих рядків вимагало часу й уваги — довгих монотонних проб. Заслуга в цьому керівника Студії Мистецького Слова їхньої вчительки Лідії Крушельницької. Вона сама пройшла довгу і добру школу театрального вміння під вправною рукою майстра живого слова Олімпії Добровольської та незаступимого Йосипа Гірниака й тепер ділиться своїм набутиим вмінням з молодими ентузіястами. Це не перший успіх її праці з молоддю. В довгому реєстрі її досягнень — всі сценічні вистави що їх вона вивела з молодими студійцями в Нью-Йорку й у Філадельфії, та в інших містах, де живуть українці. В цій виставі, як і в попередніх, вона знайшла допомогу фахівців для повного оформлення сценічної постанови. Ігор Соневицький подбав про музичне оформлення й самий сидів за фортепіаном, Ольга Ковальчук-Івасівка відповідала за хореографію, оформлення сцени виконав Адріян Керод, за світло відповідав Юрко Гречило, а гарні костюми плянувала Марійка Шуст з увагою до автентичності та мистецького завершення, що нагадувало в деякій мірі пам'ятник Києві, Щекові, Хоривові й Либеді в Києві: три лицарі в човні та трунка постать дівчини спереду на дзюбі човна.

Ця остання вистава Студії Мистецького Слова Лідії Крушельницької має більше чару, ніж попередні: вона зачаровує вже самим мистецьким словом, гарною віршованою мовою, яка особливо зворушує, коли слухати її з уст української молоді, що народилася вже далеко від рідної землі, вона переносить глядачів у той рідний край, у далекий передісторичний час, про який немає навіть точних записів у літописах і лише чутливе поетичне серце письменниці зуміло його відтворити.

Тут належить сказати дещо про автора цієї драматичної поеми-казки. Наталя Забіла походить із шляхетсько-старшинського роду з Чернігівщини, відомий родоначальник Петро Забіла був державним діячем за гетьманування Хмельницького в ранзі полковника. В родині були не тільки військовики. Дід Наталі Забіли — Пармен був визначним українським скульптором, (автор — між іншими — пам'ятника Гоголю в Ніжені), а його дятко — Віктор Забіла — це український поет. Шевченків друг, що друкувався в альманасі "Ластівка" в 1841 році. Наталя Забіла, хоч і народилася у сім'ї лікаря в Петербурзі, присвятилася повністю українській літературі та написала велику кількість віршованих творів для мо-

лоді. Відомий її переклад "Слова о полку Ігореві" на живу українську мову.

Драматична поема "Троянові діти" вийшла друком у 1971 році, а вже в наступному році була відзначена літературною премією імени Лесі Українки. Жаль, що в нас така дійсність, коли письменники не може побувати на виставі свого драматичного твору, виставленого молоддю в далекому заокеанському краю. В інших народів такого автора спеціально послали б та ще й на державний кошт...

З похвалами для цілого ансамблю і спеціально для його керівника Лідії Крушельницької подаймо вітання й авторів цієї прегарної драматичної поеми — письменниці Наталі Забілі, якій саме в цьому році минає вісімдесят років життя.

(от)

ЦЕ БІЛЬШЕ ПОВІСТЬ, НІЖ МЕМУАРИ

(Про книжку Дм. Чуба "В лісах під В'язмою")

На стор. 46 даної книжки автор згадує про те, що в часі перебування у советському війську він поруч щоденника писав також історію свого батальйона. І коли одного разу помічник начальника дивізії прослухав початок цієї історії, то захоплено вигукнув: "Да у тебя всьо равно как роман написано!"

Як видно цей помнач мав літературний смак, бо дана книга, змістом якої є збережені в голові автора бачені й чути факти, справді читається як цікава повість. В мемуарах назвагал події і люди менше чи більше препаровані, перепущені крізь пізніші "духові очі" автора. Цього в творі Дм. Чуба нема: в ньому події і люди представлені такими живими, безпосередніми, що ми про автора не думаємо, його не бачимо, а думаємо й бачимо персонаж твору. Це у персонажа твору "дубіють ноги", це персонаж радіє кожній вісточці з дому і турбується долею залишених кривних і друзів.

"Де ж поділись мої друзі?
Хто й куди їх розігнав?
Безліч хмар на виднокрузі,
Та не скаже ні одна.

А чи пошта безголова
Погубила всі листи,
А чи бомба десь раптова
Не дала листам дійти." (Стор. 49)

"... Ночуємо в селах. Коли самі не пускають, питаємо старости села й дістаємо призначення, де ночувати. Скрізь великі злидні, бруд. Люди живуть тільки картоплею. Але трапляються й такі хати, де немає й картоплі, люди бідують страшно" (стор. 105).

На відміну від інших мемуарів, Дм. Чуб не бавиться в довші роздумування типу "що було б,

якби..."; не спостережене на власні очі й вуха він обов'язково подає з супроводом: "кажуть люди", "були чутки".

У даній книжці подано декілька відгуків на перше видання, що вийшло в Мюнхені 1958 р. Від самого автора нам відомо, що друге видання (яке розглядаємо) має 25 сторінок більше — як доповнення, а нічого не сказано про якібудь зміни, перероблення. Тому твердження рецензента першого видання книги, ніби Дм. Чуб "уникає воєнних страхіть" є непередумане. Бо й сам рецензент (нині покійний Степан Ридик) трохи далі вияснює: Вони (тобто воєнні страхіття, — А. Ю.) є, але подані *на ходу*, без особливого підкреслення і наголошування".

Отже, як бачимо, це справа стилю. Манера Дм. Чуба "не роз'яструвати" показ воєнних страхіть нам імponує. Ось два приклади.

"Якось уранці зайшов німець і покликав лікаря. Я теж пішов разом, бо лікар погано розумів німецьку мову. Ми зайшли до одного дерев'яного сарая, що мав підвальне приміщення. В ньому сиділо двоє полонених, за національністю жиди. Я довідався, що один з них повісився. Вислухавши розповідь, німець сказав: — Скажіть другому, щоб і він повісився."

"... Надвечір до огорожі табору підійшла дівчина-білоруска, яка мала між полоненими якогось знайомого... З вартівні пролунав постріл, і дівчина впала мертва."

Для прозових (тобто, невіршованих) творів Дм. Чуб має легкий, "прозорий" стиль, не обтяжений стилістичними оздобами: метафорами, епітетами, порівняннями. Є автори, що надто перевантажують цими "оздобами" текст своїх творів, досягаючи цим від'ємний ефект: твір важко читати, важко стежити за розвитком сюжету. Від такого гріха Дм. Чуб абсолютно вільний: його книжку читати легко, чому сприяє і "зграбна", нормативна ситакса і лексика.

До речі, про лексику треба сказати окремо: такі слова як *гарматень* (гарматне стрільно), *забаваний*, *дубіють* (ноги), *тортурвання*; вислови: "іржа русифікації" (стор. 105-107), "лютує партизанський загін", — поруч з відсутністю "кальок" з мови "старшого брата" (що можна було б припускати, з уваги на воєнну тематику), — усе це вельми позитивно кваліфікує нашого автора.

Ціна — 6 дол. — зовсім невисока для чепурно виданої, з гарною обкладинкою (роботи Люби Кириленко) і з портретом автора, 130-сторінкової книжки.

Видало її Видавництво "Ластівка" в Мельборні (Австралія), 1983 року.

Анатоль Юриняк

ДОРОГИЙ ЧИТАЧУ!

ЗРОБІТЬ ПРИЄМНІСТЬ І КОРИСНУ
ПОСЛУГУ СВОЇМ РІДНИМ ТА ПРИ-
ЯТЕЛЯМ. ПЕРЕДПЛАТИТЬ ДЛЯ НИХ
ЖУРНАЛ "НОВІ ДНІ"!

УКРАЇНЕЦЬ – ГЕРОЙ ВІДНЯ

У липні 1683 року величезна турецька армія під проводом везіра Кари Мустафи оточила Відень, столицю християнської Європи. І з кожним днем становище в місті стало небезпечніше. Тож комендант Відня, граф Штаргемберг, шукав за кимось відважним, щоб прокрався крізь турецький табір та приніс вістку до Карла Льотрінгського, який, прибувши на відсіч Відня зі своїм військом, стояв на північному березі Дунаю. Там він чекав на війська польського короля Собеського, який був головним командиром християнського війська, щоб відбити турецьку облогу.

Того часу у Відні жив український купець Юрій Франц Кульчицький, і він одразу зголосився до добровільців. Капітан Амброзій Франк, у якого мешкав Кульчицький, повідомив посадника Відня Андрія Лібенберга та коменданта графа Штаргемберга, що він вважає Кульчицького за найбільше відповідного для виконання завдання. Бож він знав турецьку мову, звичаї й обичаї, був одважний та мав досвід про поведінку людей Сходу з часів своєї купецької діяльності.

Юрій Франц Кульчицький народився близько 1640 року в селі Кульчиці-Шляхетські коло Самбора на Бойківщині. Там він ходив до церковної школи. В юнацькому віці він пристав до запорозьких козаків, навчився турецької мови і був перекладачем. Під час одного походу козаків проти турків, попав у турецький полон, удосконалив своє знання турецької мови та пізнав турецькі звичаї. Пізніше Кульчицький був перекладачем у београдській філії Орієнтальної Торговельної Компанії, яку заснували віденські купці під патронатом цісаря Леопольда I, щоб розвинути торгівлю з південносхідною Європою та Близьким Сходом. Таким чином Кульчицький мав зв'язок із Віднем, а коло 1678 року і сам жив у Відні як імпортер орієнтальних товарів.

Рід селянської шляхти Кульчицьких був широко розгалужений і тому часом для кращого відрізнєння поодинокі галузі тієї родини приймали особливі прізвиська. Юрій Франц Кульчицький належав до родинної галузі Шелестовичів і мав також родинний герб. Його прізвисько і його герб якраз достатньо доказують, що він походив з української родини, яка довгі роки жила в Кульчицях-Шляхотських і потомки якої живуть ще нині.

Кульчицького представлено графові Штаргембергові і він погодився продістатися з листами до князя Льотрінгського і звідтам повернутися з вістками до міста. Президент політичної ради у Відні граф Каплірс, окрім цього, передав Кульчицькому листа, в якому повідомив цісаря Леопольда I про становище в оточеному місті 12 серпня 1683 року. 13 серпня, між 10-12-ою годиною вночі, Ю. Кульчицький пішов у дорогу з листами і грамотою, яка на християнському боці мала забезпечи-

ти йому якнайбільшу підтримку; супроводив його товариш Юрій Михайлович. Очевидно, така "виправа" для обидвох була дуже небезпечна.

По дорозі перестрів їх турецький офіцер і запросив їх до свого шатра. Кульчицький і Михайлович були одягнені і озброєні по-турецькому; Кульчицький сміло говорив з офіцером та розповів йому, що він купець з Білгороду й тепер займається постачанням харчів для турецького війська. Щасливо вийшли з тої небезпечної халепи і через Дунай дісталися до війська князя Льотрінгського. Вранці 15 серпня Кульчицький передав листи князеві Карлові Льотрінгському, який дуже ласкаво прийняв післанців Відня й запевнив, що такого важливого міста, як Відень, він ніколи не віддасть ворогові. Вранці 17 серпня Кульчицький із своїм товаришем був знову на небезпечній дорозі до Відня. Вістка, що Кульчицький вже вернувся до міста зі швидкістю вітру розійшлася поміж оборонцями Відня. 11 вересня віденці побачили ракети на Каленбергу, а це означало, що християнські війська готові до наступу. 12 вересня Відень був визволений.

Поміж здобиччю, у напризволяще покинутому турецькому таборі знайшли також мішки з сиво-зеленими зернами. Ніхто не хотів їх мати, тільки Кульчицький, який знав, що з них можна зварити смачний напій, який називають кавою. Він від міста Відня отримав більшу суму грошей і помешкання та мішки з кавою. Спершу Кульчицький продавав каву на вулицях Відня, носячи зі собою на дошці збанки і горнятка. Гірка кава не аж так смакувала віденцям. Але випадок допоміг йому: одного дня попав йому якось цукор до кави, до чого він ще додав молоко. Ця "звіденшена" кава смакувала всім. В центрі міста Кульчицький і його жінка Марія-Урсула купили скромне приміщення, де продавали каву. "Віденська мokka" стала така популярна, що перший трактир Кульчицького невдовзі став замалий, і тому близько катедри св. Стефана він відкрив новий трактир з назвою "Під синьою пляшкою". За вивіску тут служив турецький кавник, що пізніше став знаком власників віденських каварень. Ця каварня дуже скоро набула популярності й до неї приходили гості з усіх прошарків віденського населення, — і то не тільки ради кави, але передусім, щоб побачити Кульчицького, який серед усіх віденців утішався великою популярністю. Кульчицький, який все своє життя носив фантастичний український одяг, кожного гостя вітав словами: "Що нового, братчику-серденько?". Тому нарід називав його "братчиком-серденьком". Ця приповідка до нинішнього дня залишилася у розговірній мові віденців. Кілька років пізніше Кульчицький отримав від міста будівельну ділянку й дозвіл на будову дому, де міг він задовольняти всі бажання своїх гостей. Цей новий дім стояв біля мосту "Шлягбрюке" над Дунаєм.

Юрій Франц Кульчицький помер на туберкульозу 19 лютого 1694 року, маючи всього 54 роки. Поховали його на цвинтарі коло катедрального храму св. Стефана в центрі Відня, з якого, однак, сьогодні вже немає ані сліду. Нині площа св. Стефана є центром міста, а на місці цвинтаря катедру оточують високі доми. Український ку-

пець Кульчицький живе в пам'яті віденців до нинішнього дня.

На розі дому при Кольшідкігассе 2 і Фоворітенштрассе 64 в четвертій дільниці Відня колись була "Гранд каварня Цверіна ім. Кульчицького", якої також уже давно нема. Але ще тепер на тому розі на висоті першого поверху стоїть бронзова статуя Юрія Кульчицького. З правого і лівого боку стінного гзимсу, на якому стоїть статуя, є турецькі воєнні хоругви і зброя. На обличчі Кульчицького типічні козацькі вуса. Цей пам'ятник відкрито 1885 р.

У Відні відомі ще інші спогади про Кульчицького. В 4-ій дільниці Відня є також вулиця з іменем Кульчицького. 1933 р. увіковічено Кульчицького в українській літературі, в історичному оповіданні Івана Филипчак "Кульчицький — герой Відня". Австрійська література також займалася рятівником Відня. В "Австрійських Листках" з 1847 року автор Кальтенбек цитує три сентенції, в яких змальовано заслуги Кульчицького.

Кульчицький не відкрив першої каварні ні в Європі, ні в Австрії. Але через Кульчицького віденська каварня стала своєрідною установою; за його великий подвиг під час другої турецької облоги Відня 1683 року ім'я українця Юрія Франца Кульчицького тісно зв'язане з історією й долею Відня.

Борис Ямінський
("Християнський голос")

УКРАЇНЦІ І ВІДСІЧ ВІДНЯ 1683 РОКУ

У християнському війську під командуванням польського короля Яна III Собеського, яке прийшло допомогти Відневі, що його облягло 200-тисячне турецьке військо, були також численні українці. Передусім багато (точних даних нема) українців — старшин та вояків — із Правобережної України, що тоді була під польською владою, наблизи до польських частин. А що Собеський був великим приятелем українського козацтва та високо цінував його бойовість і мужність, тож він старався набрати до свого війська якнайбільше козаків.

12 вересня 1683 року — того дня коли у вирішальному бою за Відень перемогло християнське військо, разом із польськими гусарами також козацька кіннота атакувала турецькі укріплення і так причинилася до перемоги.

● — У Києві, в колишньому будинку Колегії П. Галагана, буде створений Державний музей літератури УРСР. Про це мовилося на засіданні президії правління Спілки письменників України. Пристосування будинку на музей проводитиметься з урахуванням збереження його плянування, що має історично-культурну вартість.

НЕ ЗАБУДЬТЕ

ВІДНОВИТИ

ПЕРЕДПЛАТУ

СВОЄЧАСНО!

КАНАДСЬКА СЦЕНА

Маркус ВАН СТИЙН

РОМАНТИЧНА ІСТОРІЯ ОЖИВАЄ ЗНОВУ

Одну з найбільших романтичних новел Французької Канади перетворять на кінофільм. Французькі і квебекські кінопродюценти співпрацюють над продукцією фільму під назвою *Марія Шенделен*, який повинен з'явитися на світових кінофільмових екранах до року.

Марію Шенделен написав французький письменник Люїс Гемон, який прибув до Канади в 1911-ому році, на 30-ому році життя. У Франції він дістав професію адвоката, але завжди мав сильне бажання стати письменником і перед своїм приїздом до Канади працював журналістом.

Гемон прожив лиш 18 місяців у Канаді, але його описи життя в позаміському Квебеку одержали світову славу й розголос. Тема *Марії Шенделен* описує суворе довкілля на північ від Озера св. Івана на початку нашого сторіччя. Оповідання перекладено на 18 мов; його вживають як літературний текст у школах Онтаріо й Квебеку. Це трагічна любовна історія, але також чудове оповідання й опис суворих і витривало-хоробрих поселенців, які змагаються з життям та виривають на свій прожиток засоби з похмурих лісових пуш північного Квебеку. Керол Лар, квебекська артистка, яка буде зіркою у фільмі, говорить, що вона виростала з *Марією Шенделен*, що стала частиною її життя. У книжці — правдиво й вірно зображено життя минулих генерацій, які поклали основи Квебеку.

Незадовго після свого прибуття до Монреалю, Гемон став працювати робітником на фермі недалеко від Перибонки, де він вкоротці став відомим як найгірший робітник, якого колинебудь наймали на північ від Озера св. Івана. Ба щастя, його працедавець мав децю з загальної освіти й держав цього незграбного помічника на фермі тому, що бачив у Гемона щось, що робило його інакшим від інших поселенців. Ба що більше, він погодився давати Гемонові кожну суботу вільну від праці. І ось це було цими суботами, коли Гемон писав своє оповідання, беручи за тло і тему строгий і суворий терен околиці, де він працював, базуючи свої характери на людях, які були довкруги нього, в яких він бачив чесну й завзято-наполегливу впертість і містичне прив'язання до землі, мови й релігії.

Не зважаючи на свої обов'язки, які він мусив виконувати, він зумів закінчити писання *Марії Шенделен* до весни 1913-го року і вислав рукопис до свого паризького видавця. Тоді він вибрався зі своїм приятелем на риболовську експедицію в Північне Онтаріо, де його зустріла смерть у залізничному випадку недалеко від міста Шапплю.

Марія Шенделен вийшла з друку в Парижі

1914-го року, а мале видання появилось було і в Монреалі в 1916-ому році. У 1919-ому році члени Квебекського Товариства мистецтва, науки й літератури спорудили пам'ятник Гемоніві в Перибонці, недалеко від того місця, де він працював як незграбний фермерський робітник і талановитий письменник-романіст, а в 1967-ому році йому поставлено меморіальну таблицю в Шалльонському Парку, недалеко від того місця, де молодий 32-річний французький письменник спочив на віки.

УКРАЇНЦІ НА УНІВЕРСІЯДІ — 83 ПРОТИ РОСІЙСЬКОГО КОЛОНІАЛІЗМУ У СПОРТІ

(УІС "Смолоскип"). В Едмонтоні від 1 до 11 липня 1983 р. відбулися XII-ті міжнародні спортивні ігри — Універсіада — 83. Після Олімпіад це найбільші за кількістю учасників міжнародні спортивні змагання. В Універсіаді — 83 взяли участь 95 країн світу, понад 4 тисячі спортсменів і біля дві тисячі журналістів, працівників радіо і телевізії.

З українців повну пресову акредитацію мали "Смолоскип", "Українські Вісті" (Едмонтон) і МУНО. З України чи з інших республік СРСР не прибув до Едмонтону ані один кореспондент, зате були заступлені центральні російські видання.

УІС "Смолоскип" зразу після відкриття Універсіади виготовив англomовне повідомлення, в якому подано імена 31 спортсменів України, що входили у склад загальної команди СРСР (всіх спортсменів з СРСР було 190). До повідомлення додано пояснювальну замітку про питання участі України в Універсіадах. В дуже скорому часі питанням національного складу команди СРСР зацікавилася канадська преса. Редакція найбільшого місцевого часопису "Едмонтон Джурнал" відвідав представник "Смолоскипа" О. Зінкевич, а голова провінційної ради КУК-у д-р С. М. Суховерський зложив з цієї нагоди спеціальну заяву для преси. У понеділок 4 липня у цій газеті появилася велика стаття п. з. "Українці на Іграх — не росіяни". У статті між іншим пишеться "Українським спортсменам на світових університетських Іграх відібрано право виступати в імені їхньої власної країни... Україні, членові Організації Об'єднаних націй, відмовлено законне право бути заступленою окремою командою на міжнародних спортивних змаганнях".

Для глядачів і зокрема для представників преси було розповсюджено два останні випуски англomовного часопису "Смолоскип".

"Комітет Гельсінкських Гарантій для України" (Вашінгтон) з нагоди Універсіади випустив спеціальну англomовну летючку "Поставити кінець російському колоніалізму в спорті". У летючці м. і пишеться: "Саме у спорті російський шовінізм і колоніалізм проявляються, мабуть, більше і сильніше, як в інших ділянках міжнародних відносин... Якщо російським шовіністам і колонізаторам потрібно голосу в ООН, тоді і Україна і Білорусія є не лише самостійними, але й суверенними державами. Але коли їм потрібно здобути перше місце на міжнародних змаганнях і якнайбільше золотих

медалів, тоді Україна і Білорусія перестають бути самостійними і суверенними державами... Ми ще раз підносимо питання: чи не настав час, щоб Міжнародній Олімпійській Комітет і міжнародні спортивні федерації засудили радянську політику національної дискримінації у спорті? Чи не прийшов час, щоб зі спортивних стадіонів зійшов раз на завжди російський колоніалізм, як зійшла політика апартеїду Південної Африки".

Крім спортивних змагань під час Універсіади в Едмонтоні відбувалися фолкльорний фестиваль, міжнародна конференція присвячена питанням спорту, різні мистецькі виставки.

У неділю 3 липня відбулося в Едмонтоні, під відкритим небом величаве екуменічне християнське Богослуження, на якому українські церкви репрезентував католицький єпископ Д. Грешук і український православний священник о. прот. Лучак.

ДЕЛЕГАЦІЯ СРСР ВЛАНТУВАЛА ПРЕСКОНФЕРЕНЦІЮ

У зв'язку з діяльністю "Смолоскипа" на
"УНІВЕРСІЯДІ — 83"

У півторок 5 липня 1983 р. в готелі Едмонтон Інн відбулася незвичайна пресова конференція делегації СРСР. Пресконференція була скликана у зв'язку з розповсюдженням Українською Інформаційною Службою "Смолоскип" пресового повідомлення про українських спортсменів у складі загальної команди СРСР і про питання участі України в Універсіаді — 83.

На пресконференцію прибуло кількасот журналістів з багатьох країн світу. СРСР був репрезентований повним складом своєї офіційної делегації.

Шеф радянської місії на Універсіаді — 83, який є також віцепрезидентом Радянського Олімпійського Комітету, Ніколай Ряшенцев, зложив офіційну заяву, похваливши підготовку Універсіади і наголосивши змагання радянських спортсменів за мир. Він витягнув з кишені копію англomовного пресового повідомлення "Смолоскипу" і зложив рішучий протест проти використання засобів масової інформації Універсіади для розповсюдження таких пресповідомлень. Він говорив про структуру спорту в СРСР, про розвиток спорту в Україні, про спортсменів різної національності, які входять у склад загальної команди СРСР з однією ціллю, щоб здобути якнайбільше перемог для Радянського Союзу.

Заява Н. Ряшенцева викликала здивування в усіх присутніх кореспондентів і на залі почувся шум. Після його заяви до запитання зголосився представник "Смолоскипа" О. Зінкевич, який поставив два принципові питання у справі участі в Універсіадах.

Перше питання він поставив Ряшенцеву — як він пояснює той факт, що Порто Ріко, територія США, є репрезентована на Універсіаді своєю окремою командою, а Україна і Білорусь, члени ООН, до ігор не допущені, як і не допущена Естонія, яка брала участь у перших міжнародних університетських змаганнях ще в 1924 р.

Друге питання він поставив Леонідові Драчевському радянському представникові і віцепрезидентові ФІСУ (Міжнародна Федерація Університетсько-

го Спорту), чи, згідно зі статуту ФІСУ, Україна має право брати окрему участь в Універсіадах, чи такого права не має. Коли обидва радянські представники почали давати виминаючу відповідь, дійшло до конфронтації між представником "Смолоскипа" і ними. О. Зінкевич з притиском заявив: "Все, про що ви говорите, мені дуже добре відомо. Я вимагаю від вас прямої відповіді, чи Україна, згідно зі статуту ФІСУ, має право брати участь в Універсіадах, чи такого права не має. Скажіть "так", або "ні".

Після закінчення пресконференції майже всі члени делегації СРСР оточили представника "Смолоскипа" і тоді відбулася палка полеміка. О. Зінкевич закинув їм національну дискримінацію у спорті, російський спортивний колоніалізм і використання спортсменів різних національностей для російських політичних цілей.

ЗАПЛЯНОВАНО ПОСВЯЧЕННЯ ПАМ'ЯТНИКА МИТР. В. ЛИПКІВСЬКОМУ

23 липня відбулося чергове засідання Ділового Комітету Побудови Пам'ятника Митр. В. Липківському. Основна частина пам'ятника буде скінчена на початку жовтня ц. р. Бронзова фігура пам'ятника уже вилита, деталі викінчуються. Граніт для постаменту виготовляється. Фундамент під постамент уже залито.

Друга частина засідання Комітету відбулася з участю Владики Митрополита Мстислава у його канцелярії. Тут було затверджено плян відкриття і посвячення головної частини пам'ятника у жовтні ц. р. у таких двох частинах: у суботу, 22 жовтня, загальногромадське прийняття ("бенкет") у залі Дому Культури, а в неділю, 23 жовтня, посвячення пам'ятника.

Фінансовий звіт скарбника показав, що Комітет зможе оплатити за всю готову до посвячення частину пам'ятника (прибл. 110 тис. дол.), але це майже повністю спорожнить касу Комітету. Треба буде ще одного зусилля громади, щоб зібрати останніх 30-50 тисяч доларів для закінчення кам'яної (бажано б гранітної) площі пам'ятника та для упорядкування землі навколо пам'ятника.

Дотепер 4 тисячі жертводавців взяли участь у будові пам'ятника Великому Митрополитові. Уже близьке завершення цього задуму. Пожертви слід висилати до:

Metropolitan Lypkivsky Memorial Fund NO. 760,
St. Andrew's Federal Credit Union
S. Bound Brook, New Jersey 08880

ПОСВЯЧЕННЯ ЗЕМЛІ ПІД БУДОВУ УКРАЇНСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПАМ'ЯТНИКА-МАВЗОЛЕЮ

10 вересня 1983 р. о год. 11 вранці відбудеться церемонія посвячення землі під будову величавого Українського національного пам'ятника-мавзолею у столиці США Вашингтоні. Посвячення довершить митрополит Української Католицької Церкви в США владика Степан Сүлик.

Пам'ятник-мавзолей буде збудований при 4109 Пенсільванія Аве, південний схід, праворуч від брами до Українського національного цвинтаря. Його збудують у візантійському стилі переважно за кошти українських громадян, які вже закупили або закуплять крипти в цьому пам'ятнику-мавзолей. Пам'ятник буде викінчений ззовні синім і жовтим південноамериканським гранітом та матиме освітлену позолочену баню, завершену хрестом.

МАНДРИВНА ВИСТАВКА ВАСИЛЯ КУРИЛИКА

15 червня 1983 р. відкрито в Ошавській мистецькій галерії виставку мистецьких творів покійного мистця Василя Курилика. На виставці показано понад 50 його картин, які показують канадські краєвиди і сцени з канадського життя. Виставку відкрив архієпископ Торонто кардинал Еммет Картер.

Виставка називається "Канада очима В. Курилика" і її будуть показувати впродовж двох років у різних більших містах Канади.

З КУЛЬТУРНОЇ ПРАЦІ В "КОЗУБІ"

Культурно-мистецьке товариство "Козуб" у Торонто влаштувало й у минулому сезоні ряд цікавих вечорів. Зокрема, в грудні м. р. мала виступ молодода співачка й бандуристка Галина Пужак, яка недавно прибула з України. Гуморески з сучасного українського побуту читала Зіна Прусаченко. Також у грудні відбулась цікава доповідь Івана Дубилка на тему "Культурні пам'ятки Почаєва". Доповідач ілюстрував свою доповідь прозірками й особистими спогадами.

У березні п. р. д-р Ричард Гарейчук мав у "Козубі" доповідь на тему "Молодь і Україна". Поручивши багато контрверсійних справ, доповідач звернув особливо увагу на те, що наша молодь, не зі своєї вини, бачить і чує лиш негативні аспекти про життя в Україні й майже нічого не знає про визначних українських науковців, астронавтів, режисерів, акторів, літераторів, оперних співаків чи спортсменів. Д-р Гарейчук належить до третього покоління канадських українців, але говорить популярною українською мовою.

У квітні М. В. Гава мав цікаву доповідь про "Волелюбну Грузію", яку (Грузію) сам недавно відвідав. Він говорив переважно про культурні пам'ятки й українсько-грузинські культурні зв'язки.

Також у квітні мав доповідь д-р Володимир Передерій на тему "Хто такі етруски?" Своєю доповіддю д-р Передерій не тільки оживив цікаву таємничу культуру з 6-го ст. до Христа, але й доказав, що молоді наші вчені можуть добре висловлюватись українською мовою й на тяжкі теми, якщо лиш цього справді бажають.

Уже повідомлено, що в новому осінньому сезоні "Козуб" зорганізує такі вечори: Марія Гарасевич (Детройт) — "Творчість Богдана Лепкого", Ростислав Василенко — Майстер-новатор Лесь Курбас", Ірина Носик — "Художники Юрій Нарбут і Мұрашко", Василь Шимко — "Новелі про 33-й рік в Україні", Михайло Гава — "Давній і сучасний Київ".

ЗУСТРІЧ З МИТРОПОЛИТОМ ПОЛІКАРПОМ

В українських емігрантських виданнях дуже часто згадується про зустрічі з бл. п. митрополитом А. Шептицьким та про його подвиги. На жаль, дуже мало, а то й зовсім нічого не надibuється про ієрархів православних.

Тому я тут хоч коротенько хочу розповісти про свою зустріч з бл. п. митрополитом Полікарпом.

У зв'язку з заборгованістю, що її допустився адміністратор Генерального Церковного Управління Української Автокефальної Православної Церкви на Велику Британію о. Ігор Губаржевський, в канцелярії якого і я був коротенько zatrudнений, до митрополита Полікарпа в Німеччині почали напливати скарги. Скаржилися не лише поодинокі священники, а й миряни і митрополит, хоч-не-хоч, нібито під плащиком канонічної візитації, мусів прибути до Лондону (хоч візитувати, на жаль у той час в Англії не було кого, бо православні громади були дуже малочисельні), щоб якось полагодити заборгованість Церковного Управління.

Після звітів Контрольної Комісії митрополит прийшов до висновку, що фінансовий відділ Генерального Управління треба передати в інші руки. І це він поручив заступникові о. І. Губаржевського отцю Сергію Молчанівському.

Було це пізньої вже осені 1950 р. В той час я вже проживав у Менчестері, де крім фізичної праці сповняв функцію дяка. Душпастирські обов'язки сповняв тут з доручення о. І. Губаржевського о. Лев Опока (тепер в Огайо, США).

Богослужби відбувалися в англіканській церкві двічі на місяць. На прохання делегатів церковних громад, які прибули до Лондону, митрополит все ж таки погодився на відвідини одної із церковних парафій. Жереб упав на містечко Олдгам в графстві Ланкастер, 15 миль від Менчестеру.

Тому, що в плян цих відвідин була включена і менчестерська громада, — церковна управа доручила мені бути супутником митрополита, оскільки комунікація в Англії не відбувалася при помочі авт — їх там майже ніхто не мав.

У неділю раненько (дати вже не пригадую) я прибув в Олдгам на св. Літургію, що її в англіканській церкві відправляв Владика в сослуженні о. Л. Опоки і о. Мирошниченка, який обслуговував церковну громаду в сусідньому Рочдейлі. Богомольців на св. Літургію прибуло досить багато.

Після скромного обіду, в якомусь міському приміщенні, ми з Владикою вирушили автобусом до Менчестеру. Обидва отці відіхали раніше, щоб приготувитися до зустрічі. Прибувши до Менчестеру — я здивувався. Перед церквою зібралася велика громада людей. Це наші брати греко-католики, які в Менчестері були значною силою, прибули, щоб зустріти князя української Церкви, як про це деякі з них згодом заявили. Та, на жаль, не було між ними їхнього душпастиря.

Митрополит Полікарп в Англії

Молебень відслужив Владика також в сослуженні обидвох отців при співі хору "Бурлака", очевидно, з моїми вказівками. Після молебня Владика виголосив коротеньку, але дуже змістовну проповідь, в якій підкреслив, що українці не мають дві Церкви, як це дуже часто дехто інтерпретує, — а лише два обряди.

Відтак член церковної управи Степан Буйновський запросив нас до себе на вечерю. Після вечері Владика почав розповідати дещо про своє пережиття в Луцьку з часів німецької окупації. Найцікавішим моментом була розповідь про вимоги німців, щоб він звернувся із закликом до українських партизанів, щоб вони не спричиняли їм диверсій. І тут Владика підкреслив, що цей заклик мав такий зміст, що партизани замість ті диверсії послабити чи припинити, ще більше їх посилювали.

Таких духовних провідників якби Бог нам посилає та побільше, тоді б ми, може, спромоглися на самовизначення.

ГОР КОСТЕЦЬКИЙ ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ

Нещодавно з Німеччини надійшла запізнена вістка про смерть (14 червня 1983 р.) одного з засновників Українського Шекспірівського Товариства, широко відомого на еміграції письменника, перекладача, есеїста, а також активного видавця — пропагатора українського мистецького слова Ігоря Костецького.

Письменник І. Костецький народився 14 травня 1913 р. в Києві, у родині педагога-вокаліста. Тут же він закінчив 1928 р. семирічку, після чого, по роках мандрівного життя, набував театральну (режисерську) освіту: від 1933 р. в Ленінграді, а від 1935 — в Москві (з дворічною практикою на Уралі).

Белетристичні твори І. Костецький почав публікувати під час війни. Особливої уваги заслуговують його експресіоністично-сюрреалістичні збірки новел **Оповідання про переможців** (1946), **Там, де початок чуда** (1948) та збірка п'єс **Театр перед твоїм порогом** (1963), з дуже рідкісними в нас елементами "абсурду". До його багатой і дуже різноманітної творчості належить перший повний переклад на українську мову Шекспірових сонетів, кількох п'єс і велика кількість перекладів поезій С. Георга, Нозаліса, Т. С. Еліота, Езри Павнда та інших. Ці та інші книжки з'явилися у видавництвах

"На горі", що було засноване ним же. Крім того, покійний брав участь у редагуванні першого повного українського перекладу Біблії, виданого 1963 р. отцями Василями в Римі.

При цій нагоді з глибоким смутком також повідомляємо, що 11 січня цього року померла й дружина І. Костецького (нар. 31. 7. 1902), німецька письменниця Елізабет Костецька-Котмаєр, якій належать німецькі переклади з Василя Барки ("Trojanen-Roman", 1956) та з багатьох інших українських поетів, зібраних і виданих книжкою "Weinstock der Wiedergeburt" (1957).

І. Костецький та Е. Костецька-Котмаєр протягом останніх 20 років жили в німецькому містечку Швайкгайм, поблизу Штутгарту, де їх і поховано.

**Олег Зуєвський та Яр Славутич,
за управу Укр. Шекспірівського Т-ва.**

СКЕЛІ ДОВБУША

Оця краса і таємнича загадковість, зачаровують щоразу! І в літньому зеленому, і в жовтому осінньому морі букового заповідника біля села Бубнище Долинського району стою перед кам'яними велетнями, приворожений дивним творінням природи... Весь скельний комплекс вражає подиву гідними формами: то стрункі велетні й кам'яні тераси, то глибокі ущелини і головаті "дідугани", то східці й кам'яна криниця. І закосичене все те кам'яне громаддя реліктовими й звичайними соснами, тендітними берізками, що тягнуться до сонця і тепла.

А в скелях — печери. Їх кілька. І всі мають чіткі геометричні форми. Завітаймо в першу. Вона нагадує кімнату, де можна пройти на весь зріст. Усередині, зліва і справа від входу, — витесані з каменю призьби завдовжки 6 метрів і завширшки 80 сантиметрів. Зовні над входом у печеру-келію видніється широка й глибока ніша. Можливо, тут був храм. Всі печери мають сліди обробки каменю металевим знаряддям. У них, можливо, ховалося місцеве населення від татар, жили народні месники — опришки.

Зацікавлення викликає й криниця, видовбана в скелі. Склепіння її викладене камінням, скріплене розчином. За даними деяких учених, до розчину входили яйця і сир, які використовувалися будівничими часів Київської Рсі. Є й інші ознаки того, що Бубницький комплекс був добре укріпленим замком середньовіччя: видно виразні сліди оборонного валу, розу, мурів, піднімального мосту, залишки фортифікаційних будівель.

Історики й археологи, сподіваємось, розкриють таємниці скель. А народ назвав їх "Скелями Довбуша". Колись у цій місцевості діяли загони Олекси Довбуша та його брата. Можливо, ватажок з побратимами в кам'яних келіях і за мурами знаходив собі притулок, може, оці карби на землі є таки відбитком долоні могутнього Олекси. З ім'ям свого героя гуцули й бойки пов'язують теж саме виникнення цих кам'яних велетнів.

"Скелі Довбуша" — ботаніко-геоморфічний резерват, що розкинувся на площі 142 гектари. Будької пори року в цьому унікальному кутку Карпат

можна зустріти багатолюдні групи туристів з усіх сторін України. Вони милуються красою, дивуються величчю і загадковістю витвору природи й людини.

Г. Бернашов

ОДНІ БУДУЮТЬ, А ДРУГІ РУЙНУЮТЬ

В оповіданнях Ол. Гай Головка, "Лицарі Залізної Когорти" і "Лист без початку" вартість не тільки в літературному взорі, а й у тому, що в них втілена провідна думка, скерована на прищеплювання благородних рис українській людині.

Дієзі особи й герої цих оповідань знаходять між собою спільну мову, щире зрозуміння, духовну єдність й готовість допомагати один одному в тяжких обставинах. Їх єднає страшна дійсність, яку створюють окупанти, ненависть до ворога й любов до Батьківщини. На таких оповіданнях варто виховувати молодь. Якщо Гай Головка у діях життя наслідуює приклад з своїх дієвих осіб і героїв в оповіданнях, то перед ним треба схилити голову.

На жаль, не кожний, хто пише, заслужує схвалення голови перед ним. Наприклад, коли ми читали І. Дмитріва статтю "За які права розгортаються змагання в Україні й на чужині?", що її надруковано 21. 8. 1980 року в 34-му номері лондонської "Української Думки", то бачимо, що зміст статті скеровується проти інакшедумаючих українців на чужині. Автор статті замість кликати розсварених українців до єдності, до любови й до спільної праці для добра Батьківщини, ділить їх на чистих і нечистих, на самостійників і антисамостійників, на друзів українського народу і його ворогів, на дозрілих і не дозрілих. До чистих він зараховує передусім тих, хто є в "залізних" обіймах його партії, а всіх тих, хто поділяє погляди УДР, ПУН і закордонного представництва УГГ, що його очолює генерал Петро Григоренко, відносить до категорії "унтерменшів", які, на його думку, не є здібними ні до правильного ведення господарства, ні до творчої праці в ділянках культурної і політичної роботи. І. Дмитрів називає "унтерменшів" радянофілами, мінімалістами, реалітетниками й іншими образливими епітетами. Така "творчість" приводить до того, що коли зустрінеш "чистого," "дозрілого" українця й привітаєшся до нього, то він відвертається, називає тебе не певним, чіпляє на твою шию образливі ярлики і, є готовим вчепитися своїми pazурами у твоє горло. У світі, безпомилкових людей немає. А той хто показує себе таким, є демагог або фанатик. Тому-то дивно, що І. Дмитрів, бажаючи своєму народові, державності, проявляє до своїх інакшедумаючих братів, які прагнуть до тогож, що й він сам, моральний терор й егоїзм. Під гаслами диктатури не можна відродити українську державність. Щоб показати, який вплив із своїми союзниками УВФ має на формування й дозрівання руху опору на Україні, автор названої статті пише: "Коли національно-державницький напрямок сконцентровується на найбільш зрілі під національним оглядом вیاзи підпільного чи явного Руху Опору на Україні і цим шляхом допомагає впливати на менш зрілі та стихійні прояви, то мінімалістична

фракція... дуже послідовно обосновує, підтримує і пропихає у суспільність і в чужий світ якраз усе те, що підходить їхньому мінімалізму, або що бодай в якійсь мірі підтримує морально їхні т. зв. реалітети".

Той, хто слідкує за життям сучасної України бачить, що не український закордон повинен вчити наших братів на Україні, як визволятися ім із неволі і що їм треба робити, а навпаки, закордон мусять наслідувати їхню працю. Тому-то ті, які це зрозуміли і, допомагають в їхній праці, роблять для Батьківщини велику користь.

Демократичні УДР, ПУН і представництво УГГ думають не тільки про державу, а й про її зміст, який відповідав би широким верствам українського народу. В цьому і криється запорука їхнього успіху.

Розуміючи християнське правило, що зло найкраще лічиться добром, ми не будемо ображати п. І. Дмитріва, але той, хто збирається когось повчати мусять і сам щось знати.

Д. Рибалка

ПІДГОТОВКА ДО IV-ГО СКВУ

У зв'язку з недалеким IV Конгресом СКВУ, Президія Секретаріату СКВУ, відбула в місяці липні ц. р. два робочі засідання. Перше засідання відбулося 9-го липня ц. р. в Торонто. У засіданні взяли участь: М. Плав'юк, В. Безхлібник, В. Кирилюк, Ф. Мартинюк, О. Ковальська, С. Савчук, М. Купшета, Л. Філь, В. Долішний, П. Глібович та о. І. Сиротинський.

Засіданням керував у заступстві ще недужого президента І. Базарка перший заступник, М. Плав'юк.

Про справи Організаційної Комісії IV Конгресу звітував її голова, В. Кирилюк.

Після дискусії присутні вирішили, щоб маніфестаційну імпрезу в неділю 4-го грудня 1983 року відбутися в Мейпел Ліф Гарденс. Згадане приміщення має 16,500 місць і є одиноким приміщенням у Торонто на масову маніфестацію у зимових місяцях. Ціну квитків — 10.00 дол., 8.00 дол. та 6.00 дол. усталено з думкою уможливити масову участь всіх українців, а зокрема молоді, в маніфестації.

Рішено, щоб для управління реєстрації вислати всім членам СКВУ реєстраційні листи з закликом зголосити своїх делегатів на цих листах до 15-го вересня 1983 до канцелярії СКВУ в Торонто. Згідно з постановою XIV Пленарної Сесії — крайові організації висилають по 3 делегатів, міжрайові по 5 делегатів, центральні репрезентації, УПКЦерква, УПЦерква — по 20 делегатів, Українські Баптисти та Євангеліки — 10. Реєструватися і брати участь у IV СКВУ можуть тільки ті члени СКВУ, які вирізняли чи вирізняють до 15/9/83 свою членську вкладку за рік 1983 включно.

Друге робоче засідання Президії Секретаріату СКВУ відбулося 22-го липня ц. р. в Нью-Йорку в приміщенні УККА.

Рішено, що реєстраційне на IV Конгрес СКВУ для делегатів виноситиме 75.00 канадських дол. або 65.00 американських дол. Реєстраційне належить вплатити разом з пересилкою реєстраційних лист,

що повинні прийти до канцелярії не пізніше ніж 15-го вересня 1983 року. Для покриття додаткових витрат у зв'язку з IV СКВУ, рішено проголосити й перевести збірку фондів на IV Конгрес СКВУ.

Після дискусії вирішено, що маніфестація у неділю 4-го грудня ц. р. складатиметься з соборної панахиди по жертвах голоду, церковної музики (Бортнянський, Веделъ), інсценізації "Заграви" та виступу неукраїнських промовців, що пов'яжуть тематику голодової облоги України з русифікацією і планами на злиття націй.

Рішено, щоб від Президії СКВУ поїхав до Ванкуверу на З'їзд Світової Ради Церков і старався довести до відома його учасників переслідування українських церков та українського народу в Україні — д-р Володимир Душник з Нью-Йорку.

ЖИТТЯ І ЗНАННЯ

Лев ЯЦКЕВИЧ

МІЖ ФАНТАЗІЄЮ І ДІЙСНІСТЮ

Модерна наука і технологія мають щось з поєднання Конан Дойла "Др. Джекилл і Містер Гайд". Кожний бо осяг технології має дві сторони — одну добру, другу погану. Візьмим, хочби такий популярний сьогодні засіб льокомоції, як літак, що останньо майже вдвічі збільшив свою швидкість, але одночасно збільшив також забруднення і заглиблення навкілля. Вчені розбили атом та визволили ядрову енергію, яку можемо запрягти до колісниць наших потреб, нпр. для вирощування електричного струму, але також ужити як нищівну зброю. Телевізійний апарат — це неперевершений засіб комунікації та розваги, що з одної сторони просвічує людину, а з другої притуплює її світосприймання. Медичні науки продовжили тривок нашого життя, але одночасно принизили гідність людини, для якої продовжене життя втрачає часто-густо значення та мету.

Найновіші досягнення в генетичній технології відчиняють перед людством можливість лікування генетичних дефектів, але одночасно створює небезпеку творення нових форм життя, що можуть стати для нього великою загрозою. Ці всі дилеми виникають у висліді великої відстані поміж поступом технології та основами моралі й етики. Дж. Д. Востон і Ф. Г. Крик одержали нагороду Нобеля (1953) за розшифрування структури молекули ДНА. Від того часу розвиток генетики сповнений небувалою динамікою, що дає нам змогу не тільки втручатися в закони спадковості людини, але шляхом маніпуляції генів творити нові органічні комбінації, а навіть нові варіанти людини.

Одною з найбільших фантастичних можливостей є запевнення людині довговічності через вирощування її біологічної копії. В біологічній термінології цю методу окреслюють найменням "клонінг" (двійництво, дуплікація). Вона дозво-

ляє вирощувати з зародка дозрілої людини клітини новий організм, що має генетичну характеристику клітинного датчика. Ця метода дуплікації дозволить кожній людині почати нове життя і, теоретично, бути безсмертною.

Немає сумніву, що таке "двійництво" може створити поважні комплікації для людської раси, даючи можливість продовжувати життя не тільки геніям, але й найбільшим злочинцям. Коли "двійництво" стане дійсністю? Воно вже існує в земноводних тварин (жабах і саламандрів), з яких біологам вдалося одержати тотожні репліки. Тепер прийшла черга на ссавців. По спробах із звиринними ссавцями, може прийти черга на людину. На думку нобелівського лауреата П. Ледербергера, "клонінг" може стати дійсністю ще в цьому тисячелітті. Поруч з "двійництвом", почалися інтенсивні дослідження з новою "технологією народжень". Вже сьогодні лікар може перещепити жінці вирощений лабораторійно ембріон та дати їй змогу втішатися материнством і власною дитиною. Але це тільки початок, бо на думку спеціалістів тієї ділянки, вже на початку 2,000-их років кожна жінка матиме змогу, дослівно купити собі в шпиталі заморожений ембріон, занести його до лікаря та перещепити до власної матки. За вищу ціну можна буде купити такий ембріон з повною гарантією відсутності генетичних недоліків, а навіть, вибрати собі барву очей, волосся та стать дитини, можливо, і ступінь її інтелекції.

Вчені не виключають також можливості вирощування дітей поза людським тілом, в лабораторійній реторті. На думку д-ра Данієла Петруччі з Болонії, що почав дослідження в тій ділянці вже декілька років тому, ми не далеко від часу, коли жінки матимуть власні діти без невідомої тяжі та ризику породу. Ці речі нагадують нам популярні сьогодні повісті з наукової фантастики чи почитану колись книжку англійського філософа Елдеса Гекслі "Новий сміливий світ", в якій він передбачав запліднювання в ретортах біологічних лабораторій, при одночасному контролі та унапрямуванні генетичної спадковості ембріона для певної окресленої мети. В такий спосіб людство буде колись вирощувати жовнів, мистців, інженерів, атлетів, лікарів та політиків.

Що ці речі не такі далекі від дійсності, доказують завзяті дискусії, які сьогодні проводять чільні біологи на тему етичних проблем, зв'язаних з евгенікою, зокрема ушляхетнювання раси шляхом використання сперми нобелівських лауреатів для вирощування геніїв бездітним, високоінтелектуальним жінкам.

Найкраще з'ясував своє становище в цих справах д-р Ролін Гачкісс, з Інституту Ракефеллера в Нью-Йорку: "багато з нас відчувають тривожну дриж на думку про можливість втручання в так чудово збалансовану природою органічну систему людей, що дає кожному з нас притаманну духову характеристику."

Скільки нових передплатників
ви приєднали для "Нових днів"?

Іван М. ЧИНЧЕНКО

БІОЛОГІЯ НА СЛУЖБІ ЛЮДИНИ

У розвитку сучасного науково-технічного прогресу чільне місце посідають біологічні науки. Нині дуже поширеними стали вирази: "Біологія — наука майбутнього", "Тепер, після ери фізики, настає ера біології", "Ядро клітини складніше від ядра атома".

Бурхливий розвиток природничих наук, їх досягнення, підвищили інтерес широкого загалу читачів до проблем біології. Тому відповідні інститути (біохемії, фізіології, біології ферментів, біофізики та інші) уложили та видали *Біологічний словник*, що являє з себе науково-довідкове видання, яке в лаконічній формі дає потрібні довідки з цієї галузі знань. У словнику відображено основні питання загальної біології, цитології, гістології, морфології рослин, тварин і людини, зоогеографії, фітогеографії, палеоботаніки, генетики, фразіобіології. Вміщено в словнику біографічні довідки про видатних учених-біологів України та інших країн.

У статтях з генетики, біофізики, біохемії, фізіології, молекулярної біології та екології висвітлено новітні досягнення української та закордонної науки. Загалом, у словнику подано понад 3600 статей і близько 870 сюжетів-ілюстрацій. "Біологічний словник", думаю, стане в пригоді фахівцям різних галузей науки й культури, чия діяльність пов'язана з біологічними науками.

ПРО МОЖЛИВОСТІ БІОНІКИ СЬОГОДНІ ТА ЇЇ ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ

Біоніка — чудова школа природи для людини. Саме ця наука показала, яка різюча, значно багатша, ніж у людини, чутливість у деяких тварин. Механізм їх чуттів зацікавили учених. Гримуча змія, наприклад, може вловити різницю в температурі, що дорівнює одній тисячній частини градуса. Деякі риби виявляють стомільярдну частку речовини в одному літрі розчину. Це є те саме, що відчуття наявності тридцяти грамів якоїсь речовини, розчиненої в Озівських морі.

Бджоли, очевидно, бачать будь-який рух. У них не очі, а "люпа часу". Кіно для бджіл довелося б показувати із шидкістю не 24 кадри за секунду, як людині, а вісімсот. Авіоконструктори виявляють особливе зацікавлення економічністю літальних апаратів птахів і комах. Бджоли роблять крилами до 200 змахів за одну секунду, а маленькі птахи перелітають за 30 годин такий величезний простір, як пустеля Сагара, роблячи при цьому до п'яти змахів за секунду.

Біоніка підказала одну з важливих ідей майбутнього — ідею біологізації виробництва. Давно відомо, що хемічний склад рослини може вказати на присутність деяких металів (корисних копалин). Бджолиний мед — "солodka мапа", що розповідає геологам про поклади руд у районі збирання нектару. В морях і океанах морські тварини, водорості, бактерії, мікроби нагромаджують в собі хемічні елементи. Чи не можна ж їх примуси-

ти добувати цінні речовини для людини? Уже створено живі фабрики, де дістають антибіотики, вітаміни, амінокислоти, білки, товщі. Перспективним напрямком біоніки є дослідження способів пересування різних живих істот. Спосіб пересування пінгвінів по снігу використано при створенні оригінального всюдихода для полярників.

Інженери спільно з біологами створили чимало приладів та апаратів що працюють за принципом будови та дії органів тварин. Так, ретельне вивчення будови вуха тюленя дало змогу створити прилад для вловлювання звуків під водою — гідрофон; на основі вивчення здатності медузи відчувати наближення шторму, сконструйовано прилад, з допомогою якого передбачають шторм.

ЗНАЧЕННЯ ФЕРМЕНТІВ

Чудовою властивістю ферментів, на відміну від інших каталізаторів є їхня висока специфічність. Кожний фермент прискорює тільки певну реакцію. Сировина для одержання ферментів дешева й доступна. Ферменти дуже поширені в природі, містяться у всіх тканинах і органах тварин, рослин, а ще в мікроорганізмах — бактеріях, дріжджах, грибах.

Ферменти поліпшують якість багатьох харчових продуктів: кондиторських виробів, різних консервів, молочних продуктів, пива.

З успіхом застосовують ферменти, або ферментні препарати у виробництві паперу, текстилю, хутра, клею тощо. Все ширше застосування знаходять ферменти в медицині. Відомо, що обмін речовин у живому організмі здійснюється за їх допомогою. Про важність ферментів для медичної діагностики свідчить той факт, що тепер у крові визначають більше як 50 ферментів. Аналізу ферментів крові роблять при різних захворюваннях: серцево-судинних і кісткових, печінки й підшлункової залози, при хворобах крові. Виявлення їх в крові, допомагає правильно поставити діагноз: стежити за перебігом хвороби.

Окрім цього, ферменти можуть бути ефективними лікувальними засобами. Введення їх у вигляді ліків може привести до "виправлення" певних порушень. У відділі хемії і біології ферментів Академії Наук України провадяться дослідні з метою вивчення гідролітичних ферментів тваринного і мікробіального походження. В Інституті біохемії Академії Наук багато зроблено щодо вивчення ферментів глюкозооксидази. Вчені опрацювали метод одержання високоочищеного препарату з культуральної рідини гриба.

Біологічні науки мають величезний вплив на всі галузі народного господарства. Тому-то вихід у світ "Біологічного Словника" саме на часі. І на особливе призначення заслуговують ті українські вчені, що опрацювали його.

КОНЦЕРТ НАШИХ МЕЛЬБУРНЬСЬКИХ МИСТЦІВ У СІДНЕІ

28. 5. 1983 р. в Сідней відбувся рідкісний концерт хору "Чайка" з Мельбурну (диригент — маестро Степан Корінь) при співучасті кобзарсько-співочого ансамблю "Кольорит" мист. керівник Галина Ко-

рінь) і танцюристів "Шумка" під кер. Михайла Ярем'яка.

В програмі концерту панувала українська фольклорна стихія. 29 пристійних козаків під рукою диригента чарували слухачів вокальними перлинами: "Ой високі сині гори", "Вівці мої, вівці", "Козак", "Томін села", в'язанками, маршами, жартівливими піснями...

Хор добре зіспіваний, з тонким відчуттям випроваджені муз. деталі. Справні в хорі солісти: Тарас Лапичак, Ярослав Ліщинський, Павло Матвійшин, на особливу похвалу заслуговує красунь-баритон Валерій Ботте.

Підбираючи репертуар, диригент мав на увазі, в першу чергу, національний фольклор, історію пісенної творчості. Цього не заступить масова продукція сучасних пісень легкого жанру, хоч він їх і не цурається, також вводить часто в репертуар.

Ст. Корінь плекає пісню (дорогий самоцвіт народу) з відповідальністю і любов'ю, прищеплюючи це співакам "Чайки", серед яких половина молоді.

В цю пору, коли дискредитується наші віками складані традиції, виставляється на зневагу правдивий талант народу — ми не сміємо піддаватися нігілізмові, банальності, торгам духовними вартостями. Про це нам пригадують мистці формату Ст. Корія.

Ансамбль бандуристів "Кольорит" (10 козачок і 3 козаки) Г. Корінь добре вишколила. Сама з ними грає і співає, утримуючи належний стандарт. У барвистій групі відразу дала про себе знати вокально-інструментальна рівновага, милозвучність, легкість і певність у виконанні. "Кольорит" виступив чотири рази з піснями народними, маршовими, сучасно-ліричними, та разом з хором "Чайка" (у сильному фіналі) з піснями "Я з Кобзарем" і "Києве мій".

Галина Корінь (також є композиторкою) виступила з піснею "Де ж тепер ти". Гарний голос, надхненна інтерпретація і вміння передати з душею текст викликали емоційні почуття в слухачів.

У дуетах з Валерієм Ботте (особливо в клясицистичній "Знають люди, знають") обоє співаків показали великі вокальні засоби, музикальність, виїмкову зіспіваність, техніку. Дуети належали до найбагатших моментів програми, як також сольовий миступ В. Ботте. Голос Валерія ніби летів в безконечність — легко, природно.

Дуже добре акомпанювала Галя Кривенко, а також прекрасно виконала Рапсодію в соль-мінор Брамса. Ця трійка артистів повинна частіше концертувати.

Виступ драматичного баритона Яр. Ліщинського додав до програми різноманітності і тепла сентиментальними піснями: "Два кольори" і "Не прийде до мене вона".

Танцюристи "Шумка" (5 жінок і 4 мужчин) гарно виконали танки "Переяславка" і Тропотанка". Певно, що чисельніший ансамбль міг би ефективніше відтворювати хореографічні малюнки, змістовні образи... Але з меншою групою є легше і дешевше подорожувати, бо тут, в Австралії, віддалі між великими містами — астрономічні.

Треба сказати, що танцюрист Валентин Василенко був захоплюючий. Його партнерка Христя Гриневич, дуже "до пари"!

Належалосся б, щоб концерт мистців Мельбурну з цією багатою програмою побачили й інші штати Австралії та й Заокеанія. Тепло прощали мельбурнців Голова ОУГ п. М. Свідерський та представники мистецьких одиниць і організацій Сіднею.

Будьте здорові, приїжджайте знову!!!

А. Д.

У НАШИХ СУСІДІВ

В. ПАСІКА

ВАРШАВА В ВОГНІ ПОВСТАННЯ

У тижневику "Гвізда полярна" нещодавно Маріян Свенціцький помістив статтю під заголовком "Варшава в вогні повстання".

Вже сам заголовок статті справляє враження в теперішній політичній констеляції світу він може лякати. Тому скажу відразу, що йдеться про Варшавське повстання 1944 року.

Я не був у Варшаві під час повстання, не бачив столиці Польщі в вогні. Я був там щойно у березні 1945 року — вісім місяців після повстання, бачив Варшаву у руїнах і згарищах. Треба бути мистцем, щоб передати враження, яке робили ті руїни і згарища.

Стаття М. Свенціцького написана по-мистецькому. Плястично зображені сцени звиродніння людей, яке дає війна — людина стає бестією. Хоч, правдоподібно, що під час війни виявляється дійсна людська природа — людина є бестія, прикрита дуже тонким покривом обкультурення.

На самому початку Свенціцький пише, що при кінці липня 1944 року німці панічно утікали. Поведінка окупаційної влади дозволяла припускати, що ворог залишить місто, що Армія Крайова, без більших зусиль візьме владу у свої руки..."

"Ентузіясти потішали, що советські війська підходять до Праги, що Армія Крайова нав'язала з ними контакт, що скоро спільно і легко переможуть німців", — продовжує Свенціцький.

Але скоро виявилось, що намагання коменданта повстання генерала Бора одержати повітряною дорогою зброю й амуніцію з Англії та сконтактуватися зі советськими військами були без жадного результату, що прем'єр Міколайчик у Москві нічого не добився, а советські війська віддалилися від Варшави. Кінець повстання усім знаний.

Стаття Свенціцького має підзаголовок "Репортаж на гаряче, осінь, 1944". Репортаж написаний з боєм серця, з почуттям кривди і жалю, скерованим на Схід і на Захід. Розумію автора, але не розумію деяких його тверджень. На якій підставі твердить він, що озвірілі типи, які мордували, насилували, які були у німецькій військовій уніформі і говорили російською мовою, що то були "советські українці".

Пан Свенціцький, публікуючи статтю про повстання у Варшаві, мав 37 років часу щоб перевірити, які то були "українці". Я читав монографію

Ф. МИКОЛАЄНКО

ЗА ВОЛЮ ВАШУ Й НАШУ

В часи прадавні, призабуті,
Коли ще брат єднався з братом —
Лях жвавий з русином чубатим —
Оба були вони завзяті —
Несила було азіятам,
Ні лицарям тевтонським клятим,
Слов'янські раті звоювати,
Слов'янську волю закувати.

Та заповзявся брат на брата —
Зухвалий Конрад на Кіндрата —
Латини хтів його навчати,
Аж десять шкір із брата драти!

Добру вже в них не гостювати;
Що сіють — мусять те пожати.

У скреготі шабель схрестились
Брати слов'яни. Добре бились!
Широкий степ встеляли трупом
На пир вовкам! На тризну крукам!
Сердитий Дніпр крові напився,
І слізьми виповнилась Вісла.
Тужили страдниці матусі,
Марисі плакали й Марусі...

Від тих часів і аж понині
Як не німота, то москвини
Мережать згорблені нам спини,
А ми в ненависті звіриній
Один-одному зуби шкірим:
"Тобі б ще тифу й шкарлятини!"

Пощо ж ти чванишся ще, ляше,
Що з брата витрясеш ти душу
Та аж в Дніпро його ти трутиш
І Чорне море скаламутиш,
Як ти вже й сам на ладан дишеш,
Запряжений в червоний дишель?
Надієшся на англосаксів?
Без золота нема там шансів!

Надійсь на Бога лиш одного!
До Нього ж лиш одна дорога —
Через любов до брата свого.
Молись до нього, ляше-брате,
Щоб нам на ката РАЗОМ стати
Та розламати грати кляті!

Моли ти Панну Ченстоховську
(Вона з українського роду).
ШОБ БОГ УКРАЇНІ ДАВ СВОБОДУ —
WTEDY I POLSKA BĘDZIE POLSKĄ!

"Повстання Варшавське", автором якої є проф. Войцеховський. Войцеховський пише, що населення Варшави називало "українцями" коляборантів різних національностей, які з советського війська переходили на сторону німців, але дійсних українців у Варшаві не було по стороні німців, українці не воювали проти повстанців. Советські українці, що преганяли німців з Польщі і своє життя віддали за Польщу, своїми могилами засіяли польську землю.

Не хвалюся цим, радше відчуваю біль і сором, що стільки українців віддало своє життя за чужу справу — за вікове безглуздя поляків. Коли б у минулих віках поляки були політично мудрі, було б не доходило до історичних трагедій. Чотири рази поляки доводили свою державу до упадку, а другим народам через свою мегаломанію і параноїдну "моцарствососьць" ставали на перешкоді в будові своїх держав.

Другий факт, про який я довідався від очевидців: під час повстання німецькі літаки розсівали над Варшавою летючки, в яких було написано, що українці громлять відділи АК і нищать польські міста і села.

З даних, які Свенціцький подав, безсумнівне те, що Лондон і Москва діяли узгоджено, що повстання у Варшаві перекреслювало пляни Москви, а Лондон не хотів діяти проти цих плянів, що Лондон, Вашингтон і Москва домовилися відносно Польщі й Польщу зігнорували.

Правдоподібно в історично-політичних архівах Лондону, Вашингтону і Москви польські картотеки заповнені фактами, які свідчать, що поляки неповажний партнер — політично незрілі. Хоч показали себе добрими вояками, не оцінено їх позитивно, що показалося вже під час повстання. Після закінчення воєнних дій це виявилось в брутально-образливий для поляків формі.

Свенціцький повинен був більше сказати про "советські війська", що підійшли були до самої Варшави, відтак відступили. Він соромливо промовчує ту справу, гіркий свій біль відвертає на "советських українців".

Дивовижне було те советське військо: в польській уніформі, з польськими орлами на шапках. Правда, орли були без корони. "Корону з голови орлові здерли, але голови не скрутили наліво", говорили варшав'яки. Жовніри говорили польською мовою. Ті війська входили в склад фронту, що ним командував маршал Константин Рокосовський — поляк, родженець Варшави. Де ж вони там взялися?

На це питання історики знайдуть відповідь у документах — архівах. Це були бувші полонені польської армії, що її 1939 року совети спільно і дружньо з німцями розбили. Були там військові поселенці-колоністи, пожежники, лісники, бережники, в'язничі сторожі — члени професій, що їх уважали парамілітарними. Були в тім війську колишні судді, прокурори, службовці адміністрації і поміщики. Одним словом, те "советське" військо рекрутувалося з поляків, що їх завданням, до війни, було будувати "польськососьць на кресах всходніх". У більшості це був елемент напливовий — насланий польською владою, що без почуття відповідальності наразила понад мільйон своїх людей на загибель у снігах і морозах Сибіру. Це були польські націоналісти, виховані на шовіністичній ідеології Романа Дмовського.

Пан Маріян Сьвенціцький закидає українцям, мовляв, українці служили в німецьким війську. Цим хоче сказати, що поляки "файні" і не опоганилися службою Гітлерові.

Генерал Владислав Андерс, думаю, достовірний свідок, пише у своїй книжці "Без останнього

розділу" на сторінці 222-й таке: "Я вважав, що Корпус є зв'язком майбутньої польської армії. Я був переконаний, що доповнення надійдуть з фронту, то значить, напливуть до нас поляки, що силою і проти їх волі, були змобілізовані до німецького війська й організації Тодта, що виконувала роботи у запіллі німецького фронту".

Це безсумнівний доказ, що й поляки були у німецьким війську, ще й у такій масі, що могла творити "доповнення польської армії"! Чи були вони силою змобілізовані чи добровільно вступали на службу до німців — це ще питання.

Мені оповідали очевидці, що в вересні 1939 року, на початку війни, коли німецькі війська ввійшли до Катовиць, дома міста рясніли прапорами зі свастиками, що подібно виглядали не тільки Катовиці, але й інші міста Шльонська. Тож не треба й доказувати, що не один поляк зі Шльонська добровільно вступив до німецького війська.

Українцям штурхають в очі українською поліцією, часто говориться про єврейську поліцію. Що сталося з польською "гранатовою поліцією"? Кажуть, що перейшла майже "ін корпоре" на службу німців.

Генерал Андерс оправдує поляків на службі німців тим, що вони були до цього змушені. Поляки і москалі цілими віками своєю політикою гноблення, намагання винародовлення, переслідуванням усіх проявів національного життя до заборони говорити, писати і молитися українською мовою включно, змушували українців до "германофільства", про що натякає Андерс Сталінові в розмові 5 грудня 1941 року. Сталін відповів на це: "ми їх спільно знищимо".

Сікорський ще попереднього дня сказав був Сталінові, що немає значіння, що на теренах, які він вважає польськими, живуть українці: "люди — не важне, йдеться про землі". Дійсно, доля самого Сікорського підтвердила, що "людина — не важне". Не дивниця, що українці, в таких дикарських умовах, які створили їм москалі і поляки, надіялися на кожного, хто був ворогом Росії чи Польщі.

КОНЦЕПЦІЯ УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКОГО СОЮЗУ

(З листа В. Липинського)

Історія, почавши од Болеславових походів, розстріляння Виговського, і на вигноєнню в таборах петлюрівських "союзників" скінчивши, показала, що для концепції українсько-польського союзу перш за все в Польщі ніякогісінького ґрунту нема. І найбільше навіть твердолобі повинні були переконатись, що Польща в боротьбі України з Москвою не союзниця. Не союзниця тому 1) що для Польщі і Московія, і Україна — це одна Русь, яка чим дикіша, і чим більше жереться між собою, тим для Польщі краще, 2) що коли вже вибирати між двома Русями, то Варшава волітиме завжди Москву, з якою у неї менше протилежних інтересів, ніж з Україною.

(*"Батьківщина"*)

Ол. ШПИЛЬКА

БЕЗСМЕРТНИЙ ДІД ВАСИЛЬ

Сергій Іларіонович Воскресенко — поет родом із Канівщини — написав "Пісню про смерть та коваля діда Василя", яка потрапила до виданої у Києві "Антології української поезії". Пише він:

Дід Василько занедужав,
Смерть-карга зайшла до хати:
— Так що, значить, любий друже,
Будем, — каже, — помирати?!
— Я не звав тебе до себе, —
Дід говорить. — Вийди з хати!
Ач яка! Мені он треба
Трактори ремонтувати.
І додав лукавим басом:
— Прийдеш, мабуть, іншим часом...

Вимоги соціалістичного реалізму не дозволяють поетові назвати хворобу коваля Василя, яка, мабуть, була буржуазно-націоналістичною, антинародною. Не зміг С. Воскресенко сказати, що за "смертю-каргою" ховалось КГБ. Не каже він хто доніс чи кинув анонімку, яка спричинилась до появи діда Василя у списках "ворогів народу". (Не забувайте, що перед Воскресенком існував такий собі — Езоп...) Оминув дід Василь очевидну смерть завдяки знанню ремонту тракторів. Розстріляти єдиного у селі коваля, — знавця цього важливого діла, — могло б означати зірваний плян хлібоздачі. А за це в країні квітучого соціалізму по головках не гладять. Тому й залишили діда до "іншого часу"...

Читаємо далі:

Дід у кузні пісню зводить,
Дід обковує колеса.
В кузню знов-таки заходить
Смерть-карга довготелеса.
Нахилилась аж до вуха:
— Ну, то як? — прошепотіла.

Дід-коваль не втирається і не просить помилування. (Москва сльозам не вірить!). Він готовий слідувати за "каргою", або й просто тут, у кузні стати "под стенку", але вважає не зайвим нагадати про можливий зрив посівкампанії, виробничих плянів, соцзмагання із директив останнього з'їзду партії...

Зауваживши вагання "карги" дід Василь дозволяє собі навіть на зухвальство:

Так що знов не буде діда.
І сміється хитро, басом:
— Прийдеш, мабуть, іншим часом...

Поет не пише у наслідок яких змін у сільраді й райвиконкомі, наш дід-коваль просунувся в "актив". Проте й тут не обійшлося без анонімок, підозри й довгої пам'яті органів безпеки, і...

Смерть прийшла у листопаді,
І сама далася диву:

Дід Василь був у сільраді
На засіданні активу.
Смерть киває: — Я по тебе!..
Дід їй пише: — Як же бути?
Нам фашистську танку треба

На турбіну перекути.
І сміється хитро, басом:
— Прийдеш, мабуть, іншим часом...

Якщо комусь здається, що фашистський танк перекути на советську турбіну просто й легко, то не усвідомлює він твердості німецької сталі і якості радянських молотків. Довго вовтузився коваль Василь над цим мирним завданням партії та уряду, і коли турбіна вже майже була готова "бдітельні" органи — "карга" —

Знов прийшла: — Збирайся, враже,
Аж тепер тебе я візьму...

Бідний дід Василь і бідний з ним поет Сергій Іларіонович Воскресенко! Тричі він рятував діда від смерті, а тут — "знов прийшла". Поетові своя шкіра дорожча і він, безпомічний допомогти, "рятує" діда Василя діалектикою, в яку ні він, ані читач не вірить. Фантазує він:

Дід сміється: — Дудки, — каже —
Буду жити до комунізму!

Жити до комунізму — це значить жити вічно. Дозволити цього дідові Василеві народна влада не могла. Поет це добре знає!...

Насправді картина останніх відвідин кузні була така:

... — Що ж — підем — коваль промовив

І, почувавшись за вухом, —
Потягнув каргу обухом!

Після доступних відомостей дід Василь — змінивши прізвище, професію і місце проживання — живий, здоровий, — переживе й комунізм!

З ГУМОРУ

Відомий співак Енріко Карузо повинен був, маючи чек, одержати по ньому значну суму. Коли він з'явився в банку, виявилось, що у нього при собі нема документів. Касир категорично відмовився сплатити гроші. Карузо на мить задумався і... раптом співробітники банку почули в пречудовому виконанні арію з опери "Тоска"... Того виявилось цілком досить, лоб касир негайно зробив виплату. Уже на виході Карузо зауважив:

— Ніколи в житті я так не старався співати, як оце.

Видавець одержав по пошті манускрипт разом із пляшкою вина. По кількох днях пише він власникові манускрипту: "Дорогий Пане! Манускрипт нікудишній, а тому ми повертаємо його Вам. Просимо в майбутньому прислати лише вино!"

Юрій ТИС-КРОХМАЛЮК

ВІДПОВІДЬ НА СТАТТЮ "МАЙЖЕ БЕЗ ІЛЮЗІЙ"

Редактор Мар'ян Дальний помістив у "Нових днях" за травень 1982 року статтю-рецензію на працю М. Малецького "Без ілюзій" таке завваження до персонального складу 1-ої Дивізії Української Національної Армії:

"Годі заперечити факт, що серед галичан не було в той час вищих командирів з модерним військовим вишколом і досвідом. Але ж сотні, якщо не тисячі, таких командирів-українців гинули тоді з голоду в німецьких таборах для полонених. Чи хтось з організаторів Дивізії думає про них і робив заходи, щоб їх заангажувати? Було б цікаво бодай тепер про це довідатись..."

Німці брали у полон вояків і старшин советської армії від 1941 року. Тисячі, а то й десятки тисяч переходили фронт добровільно, готові боротися проти Сталіна. Про це німці звітували у пресі, але що з тими людьми робили — ніякі вістки про це не доходили. Тільки з часом населення західної України довідалося про страшну трагедію полонених. Зарадити тому не було як, бо й у Галичині масові арешти, вивози на роботи до Німеччини і до кадетів, врешті й розстріли були на порядку дня.

Вже зимою 1942 року невдачі німців на фронті примусили їх до відступу. Німецькі дивізії мали важкі втрати і годі було їх доповнити новими рекрутами. Набір до війська молоді з рядів робітництва не рятував ситуації. Тому поодинокі з'єднання вермахту почали приймати добровольців і полонених для різних робіт ("Гіві") Це відбувалося ніби таємно, ніхто про них не звітував, хоч на верхах напевно було відомо про таку практику.

В половині 1942 року появився у Берліні полонений генерал Власов, з яким почали переговорювати різні високі німецькі чинники, прихильники створення протикомуністичної "великої" Росії, які вірили, що в такий спосіб можна буде врятувати Німеччину і знищити комунізм. Почала діяти теж друга група, зложена з молодших старшин фронтових дивізій вермахту і Ваффен СС, які обстоювали розвал російської імперії і створення незалежних держав на її місці.

Гітлер знав про Власова але уважав його тільки матеріалом для пропаганди. Тим часом в Україні німецький фронт ставав щораз то слабший. З наближенням фронту полонених уже не винищувало. Прийшла черга для дальшого скріплення німецьких боєвих частин і єдиним виходом стало створити збройні відділи українські, російські та інших народів. Створено "національні" батальйони добровольців з чужих громадян, у першій мірі громадян советських. У цей спосіб постала відносно велика армія вояцтва, число якого згідно з оцінками істориків переступало один мільйон вояків. Самих українців у батальйо-

нах і відділах Українського Визвольного Війська було около 220.000, тобто приблизно 22 дивізії. Досить місця для генералів та інших старшин, які тим часом і далі сиділи у таборах полонених, або використовувались на інших працях.

Тут треба пояснити справу старшин вищих рангів, тобто штабових, від майора вгору. Передбачаючи війну, еміграційний уряд УНР у Варшаві, на основі договору з Польщею, примістив кількадесят вищих старшин УНР у Воєнній школі генерального штабу. Між рекрутами УД було замало старшин і підстаршин. Тому кількасот стрільців вислано після першого вишколу до підстаршинської школи, а старшин — переважно з армії УНР і польської армії — на короткий курс, після якого признавали рангу на один ступінь нижчий. До битви під Бродами у Дивізії ми мали всього двох своїх майорів: Євгена Побігущого — керівника вишколу, і Миколу Палієнка, полк. УНР, який згинув під Бродами як командир артилерії...

Коли в Німеччині під кінець війни створено Український Національний Комітет, то створили свої комітети й інші народи. Російський Комітет очолював ген. Власов. Він і німці натискали на голову нашого Комітету ген. П. Шандрука, щоб включив Український Комітет до загальноросійського. Всі інші комітети ждали, що зроблять українці. Коли ген. Шандрук відмовився, Власов розлютився і створив свій "український комітет". Після розриву з Українським Національним Комітетом німці насильно забирали молодих українців до збірних пунктів власівської РОА (Русская освободительная армия) з якої згодом багато вояцтва, включно із старшинами, повтікало до 1УД УНА.

Число вояків ЧА, які втікали до УД УНА, зросло постійно. В полоні оцінювано число вояків з Великої України на 20%. А англійський військовий старшина провірив, що галичан було всього 49%! Цілком зрозуміло, що в тодішній ситуації наші земляки не признавалися ні до свого громадянства, ні до військового минулого і рангу.

Так і залишилося невідомим число високих українських старшин з Червоної армії, та старшин взагалі...

Згідно з умовою у Ялті, західні альянти видали усіх власівців советам, але не видали так званих дивізійників. До повернення зголосилося у советській комісії в таборі полонених около 900 стрільців, усі галичани, в більшості з одного міста. Це був асупільний, присланий німцями, елемент. Воякам полекшало, коли їх забрала советська комісія.

Усі колишні советські громадяни мали змогу виказатися жителями Волині й Галичини. Усі вони нині у вільному світі між нами.

Варт би видати історію тих старшин, підстаршин і вояків, що були колись вояками Червоної армії, визнавали себе українцями і тим самим себе врятували.

Шановний автор Юрій Тис-Крохмалюк пише про справи здебільш відомі й задокументовані. На

жаль, він не дає відповіді на конкретне запитання М. Дального: чи хтось з організаторів дивізії "Галичина", пізніше переіменованої на 1-шу Дивізію Української Національної Армії, робив заходи перед німцями щодо звільнення з полону й заангажування вищих командирів-українців, з модерним військовим вишколом і досвідом з Червоної армії? Якщо ні, то чому ні?

Це не академічне запитання. Чейже відомо, що ген. А. Власов і його найближчі співробітники мали до полону не лиш високі ранги в Червоній армії, але й були переважно членами комуністичної партії. І їм, не дуже ремствууючи, підпорядкувались такі білогвардійські зубри російської еміграції, як генерал Краснов, Шкуро і інші. У нас було навпаки. Добре це, чи погано? І чому? — Ред.

ДО ВІДОМА Д-РА Ю. МОВЧАНА ТА ІНШИХ ЗАЦІКАВЛЕНИХ

У "Нових днях" за червень ц. р. був допис д-ра Ю. Мовчана під заголовком "Як писати прізвища жінок?" Запитання було скероване в основному до проф. В. Чапленка й закінчувалось словами: "Що Ви на це скажете, вельмишановний Василю Кириловичу?"

У своїй відповіді проф. В. Чапленко пише: "Коротко я відповім на це Ваше запитання народною приказкою: "Швець — знай своє шевство, а в кравецтво не мішайся!" А повну відповідь Ви знайдете в одній моїй статті, що була надрукована в ж. "Наше життя" за вересень 1960 р."

Треба сказати однак, що тяжко шевцеві не мішатись в кравецтво, якщо кравці шиють затісні чи не модні вбрання. Стаття-відповідь проф. В. Чапленка "Жіночі прізвища" не затісна. Її з користю для себе прочитають шевці і кравці, доктори і редактори.

— Редактор.

ЖІНОЧІ ПРИЗВИЩА

Давня українська літературна мова (напр. мова козацьких канцелярій XVII-XVIII ст.) добре розрізняла членів родини у прізвищах. Якщо чоловік і голова родини був "Коваль", то його жінка — "Ковалиха", дочка — "Ковалівна", син "Коваленко" (або "Ковальчик" чи "Ковальча" — залежно від говору). Отже й дівка "Маруся Чураївна". У судових документах з XVII-XVIII ст. трапляються навіть такі жіночі прізвища, як Гапка Ковалиха Грициха, тобто Грицькова Ковалева жінка. Ці форми живі ще й досі в українській народній (селянській) мові. Тимто цієї системи прізвищ додержувалися й українські письменники XIX ст. — Квітка-Основ'яненко, П. Куліш, Нечуй-Левицький, Панас Мирний і ін. і можна навіть думати, що ця своєрідно-українська і логічно-струнка система могла б була утвердитись в українській канцелярській мові назавжди, якби

наша літературна мова розвивалась в умовах незалежного мовотворення. Але цих умов, як відомо, ніколи досі не було. Навпаки, на неї весь час тиснули чужі мови, коли такі чи такі оформлення українських прізвищ просто накидали нам чужі чинники або чужі мови впливали на українську мовну свідомість психологічним тиском.

Так, російські державні канцелярії намагались вилучити все своєрідне з українських прізвищ, намагаючи їх на свої копилки (наросток -ов, -ова, -ин, -ина). Німецькі державні канцелярії, для яких слов'янське оформлення прізвищ було чуже, фіксували одну якусь форму для всіх членів родини — переважно чоловічу ("Петро Стефанів", "Параска Петришин", тощо). Звідти ж походять і ніяк не оформлені галицькі прізвища типу "Петро Ярема", коли ім'я (очевидячки, батькове) записували як прізвище. На Закарпатті навіть заміняли українські прізвища угорськими ("Ревай", "Штефан", "Вереш", тощо).

Внаслідок усього цього в свідомості української міської людності й української інтелігенції (це психологічний вплив чужих мов) ота давня система українських прізвищ стала усвідомлюватися як побутово-селянська й вульгарна, а тому й для літературної мови непридатна. І це вже зайшло так далеко, що відновити це як номінативно-невтральне явище не можна. Можна тільки частково виправляти деякий чужомовний намул. Це можна зробити насамперед в одій продукції німецьких канцелярій — у поєднанні з жіночими іменами виразно чоловічих прикметникових форм: Наталія Стефанів, "Марія Панчишин". Правильно, в дусі нашої слов'янської граматичної системи може бути тільки: "Наталія Стефанова" (з обов'язковим чергуванням звуків "і" — "о"), "Марія Панчишина" (однаково для жінки і дочки, бо форма "Стефанівна" не ввійшла до літературної мови). Звичайно, і прикметникова форма "Рудницька" узгоджується в роді. Прізвища типу "Гриневич", "Маркович" для жінок не змінюються, бо форма "Гриневичка", "Марковичка" мають теж (як і Ковалиха) побутовий відтінок, а їхнє оформлення за зрком "Катря Гриневичева" не можна вважати загально визнаним. Якщо прізвище іменникове, то воно теж залишається без змін, незалежно від його оформлення. Отже, "Олена Курило" (не "Курилова"), Інна "Цап" (не "Цапова"), "Іванна Прийма" (не "Прийминна", тим більше не "Приймова"). Прізвища "Чапленко", "Крамарчук" не змінюються.

Загальне правило для жіночих українських прізвищ може бути таке: прикметникові прізвища узгоджуються в жіночому роді і відмінюються за відмінком ("Наталії Стефанові, Стефановій", і т. д., Панчишиної, Панчишиній і т. д.), іменникові не узгоджуються і не відмінюються, за винятком іменників жін. роду, що й узгоджуються і відмінюються ("Надія Хмара, Надії Хмари" і т. д.). Це останнє — узгоджуваність і відмінюваність — відноситься й до небагатьох слів спільного роду — "сирота", "п'яниця": вони відмінюються за відмінками і в зв'язку з чоловічим і в зв'язку з жіночими іменами ("Петра Сироти, Петрові Сироті", "Марії Сироти, Марії Сироті").

В. Чапленко

МІЙ ВІДГУК НА ЗАУВАГУ ТА ВІДПОВІДЬ НА ПИТАННЯ РЕДАКТОРА "НОВИХ ДНІВ"

Вельмишановний Пане Редакторе!

У другім (Вашім, а не моїм) постскрипті до моєї статті "Українські відгуки на промову Юрія Андропова", надрукованім у Вашому журналі за червень цього 1983 р., Ви, поперше, запротестували проти того, що я нібито поставив М. Хвильового "поруч з головою КДБ", тобто Андропова як "катом", а подруге, прямо запитали мене: А втім, де той Ваш доказ? Чому досі його не оприлюднили?"

Але перш ніж перейти до мого відгуків й моєї відповіді, я хочу сказати й доказати коротко, що в тій жорстокій системі державного урядування, що ось уже понад 60 років перетворює кожну людську одиницю на безвільний гвинтик машини, менший гвинтик мусить виконувати те, на що його скеровує більший гвинт, як на це я натякнув у статті, що, мовляв, Андропов мусив робити так, як йому наказував Брежнєв. А на "роботу" голів ДПУ, КДБ в такому сенсі є **доказ** у книжці югославського історика А. Колендича, в якій наведені уривки із щоденника Л. Берії, який, згадуючи загибель своїх попередників Ягоди та Єжова, передбачив і свою загибель (його, як відомо, знищив М. Хрущов). Цей "кат" про себе написав так: "Але чи наш народ, наша партія знають правду? Невже вони, справді, думають, що я, Л. П. Берія, маю таку владу, щоб міг особисто судити й ліквідувати без суду сотні тисяч людей?... Суд має документи, які я збирав протягом довгих років. Ці документи свідчать, що я був лише виконавцем наказів Сталіна". Я подаю це за статтею "З процесу московського ката", що була надрукована в газеті "Українське життя" з 1 травня 1982 р., і роблю це не на виправдання керівників цих страшних установ, а на доказ того, **що й Андропов у новій ролі може діяти інакше, як діяв він у ролі голови КДБ.**

А тепер я відгукнусь на Вашу, Пане Редакторе, заувагу щодо М. Хвильового, якого я нібито поставив "поруч з Андроповим", ні, я згадав його "катіство" тільки в аспекті **історичної аналогії** (а аналогія не порівняння!), не заперечуючи його позитивної ролі в українській національній боротьбі 20-х рр. Я сам тоді, бувши випадковим членом "Плугу", у полеміці М. Хвильового з С. Пилипенком був по стороні першого. А що М. Хвильовий — це вже історія, то я, як об'єктивний історик, не можу замовчувати ніяких фактів навіть цього "ювілейного року".

Наостанку я відповім на ваше "пряме запитання": який мій доказ і чому я його досі не оприлюднив? Вперше цей мій доказ я оприлюднив у кн. "Пропащі сили", (1960 р.), а вдруге — у ст. "Як ми збіднюємо наші наукові здобутки у вільному світі" ("Визвольний шлях", 7-8 за 1978 р.). У цій останній статті я полемізую з тими нашими науковцями, які, всупереч вимогам наукової методології, замовчують праці своїх попередників. А отой свій доказ я подав у критиці статті Ю. Шевельова "Про пам-

флети Миколи Хвильового", надрукованої в ж. "Сучасність", ч. 2 за 1972 р. Наведу дослівно цей доказ: "У моїй книжці ("Пропащі сили") є інформації про те, що в М. Хвильового так, як і в М. Скрипника, було "чекістське" минуле. У ж. "Арена", ч. I за 1922 р. Хвильовий, полемізуючи з В. Коряком і протипоставляючи йому свої "заслуги" для більшовицького режиму (якби, мовляв, він, Коряк, мав таку біографію!), пише, як він, Хвильовий, застрелив власноручно на вулиці в Полтаві фельдшера петлюрівця"...

Мені невідомо, чи Ю. Шевельов використав у цій своїй статті, вміщеній у 4 томі "Творів" М. Хвильового, бо я не бачив цього видання. А я в отій критиці подав йому й інші корисні поради (напр., про вплив на памфлети Хвильового праці В. Шахрая "До хвилі").

В. Чапленко

ГОЛОКОСТ ТА НАВКОЛО НЬОГО

Фільм "Голокост", висвітлюваний весною і літом 1977 р. в США (й в Канаді), безпідставно схвилював американо-українську громаду. Кажу, безпідставно, бо де ж логіка, коли факт виведення якогось українця чи групи в дуже непристойних ролях, приймається як очорнювання, страшна образа цілому українському народові.

В українській пресі писалось навіть про 19 образ українцям у тому фільмі, але на запитання, пояснити де й як ті образи нанесено всім — відповіді ніколи не було. Та ж ментальність панувала й поміж багатьма українцями у відношенні до жидів, — очевидно "всіх", бо ж продуцентами "Голокосту" були "звичайно жиди".

Замість того, щоб підтримати старання одиниць і товариств, що намагаються поліпшити відносини між жидами та українцями, — велике й уже багате українське суспільство терпіло погану, людоненависницьку діяльність серед себе. Роками терпіли аморальну фасад, яка не могла здаватись справжньою навіть іншим ззовні. Все це трималося в ім'я консолідації, неможливої між людьми протилежних цілей та засобів...

Тому вітаю редактора "Нових днів" за його недавню рецензію на останню книгу П. Мірчука, вітаю та підтримую редактора Т. Ю. Данилова за його статтю у цьому ж місячнику за травень 1983. Т. Данилів пише, що для безприкладного нищення жидів нацистами в 1940-их роках, жиди знайшли слово **голокост** і радить не вживати цього слова для інших трагедій.

Поскілки походження того слова не всім відоме, подам тут його значення. Голокост означає по-грецьки з давних давен повне спалення, як тоді вживалось, у жертву богам. Знищення якоїсь етнічної групи зветься по-латинському геноцид, але ці два слова часто вживаються однозначно.

Відомо, що коли Ілля Візель — колишній в'язень Гітлерових концтаборів, а тепер професор в аме-

риканському університеті — почав приходити до себе й читати лекції та писати, він перший почав уживати термін голокост на означення того, що сталось з жидидами в 1940-их роках, цебто нищення жидів нацизмом за саме їх етнічне походження.

Л. Марголіна, Вашингтон

Шановна Пані Марголіна!

Спасибі за Ваш прихильний відгук. На жаль, погодитися з Вашою оцінкою фільму "Голокост" не можемо. Справа не в тому чи в фільмі нанесено дев'ять, чи 19 образ українському народові, а в тому, що фільм той для українців (як і для поляків та балтійців) таки образливий, необ'єктивний і дуже пошкодив справі поліпшення взаємовідносин поміж євреями і українцями. У фільмі досить об'єктивно показано поганих, але й чимало порядних німців, показано навіть "добрих" і "людяних" нацистських офіцерів, які здійснювали голокост. Дивлячись фільм, глядач не відчує ненависти до всього німецького народу, бо бачить різних німців і навіть різних нацистів.

Українці врятували від знищення багато більше євреїв, ніж німці, але хоч дія фільму проходить в другій частині на українських землях, продюценти не показали у фільмі ні одного доброго, порядного й людяного українця, а всіх їх вивели, — як Ви й самі пишете, — "в дуже непристойних ролях". Єдина сцена зустрічі з партизанами, яка могла б збудити в глядача симпатію до місцевого українського населення, показана режисерами так, що цю симпатію перекладено на комуністів чи росіян.

У загальному, фільм "Голокост" залишає у глядача враження, що не німецькі нацисти, а українці і поляки відповідальні за голокост. Тим більше, що в кінцевому коментарі продюценти фільму взяли до уваги навіть найдрібніші завваги євреїв і німців, але зігнорували слухні і справедливі протести українців і поляків.

Тож не дивуйтеся, що фільм "Голокост" схвилював усіх українців, незалежно від їх поглядів, цілей та засобів. І перекажіть це, будь-ласка, тим, які, може, бодай Вас послухають.

М. Дальний

ДО СВИДКІВ ГОЛОДУ

Протягом цього року українці, проживаючи в державах вільних від комуністичних впливів, відзначають 50-ліття смерті 7,000,000 людей на Україні.

В нашій пресі було б побажанням, щоб спомини очевидців-свідків тієї лихої доби стверджувалися або вмотивовувалися фактами, це свідок, очевидно, учасник або співучасник голодуючих й дуже негарно, коли така особа поверхово розповідає по радіо або читаєш написане, ніби не пережите, а начитане із спогадів інших авторів або наслухане від інших розповідачів. Ця висловлена думка моя особиста й не є докором будькому з редакторів, а є побажанням до промовців по радіо й авторам споминів про голод на Україні.

А. Ліщина, Торонто

ПЕРЕДПЛАТА НА

5 ТОМІВ ТВОРІВ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО

I-ий і II-ий томи творів Миколи Хвильового вже всеціло випродані. Ще в цьому 1983 році появиться останній 5-ий том творів.

Беручи до уваги велике зацікавлення творчістю письменника В-во "Смолоскип" докладає всіх зусиль, щоб ще в цьому році були перевидані перші два томи.

У зв'язку з цим "Смолоскип" проголосив відтепер до кінця 1983 року передплату на

П'ятитомник ТВОРІВ МИКОЛИ ХВИЛЬОВОГО за знижену ціну — 75 дол.

Почавши від початку 1984 р. комплект творів М. Хвильового коштуватиме 100 дол.

РІШЕННЯ ПАРЛЯМЕНТУ

Грецькі учні можуть з полегшенням зітхнути, бо п'ять різних знаків наголосу і вимови, які зберігалися у грецькій мові майже 200 років, скасовані рішенням парламенту. Фахівці підраховували, що до цього часу учні витрачали 6000 годин, щоб навчитися правильно розставляти знаки, які в сучасній грецькій мові не відіграють ніякої ролі.

ВАШІНГТОН ГІДНО ЗГАДАЄ ЖЕРТВИ ГОЛОДУ 1933 РОКУ

На жаль, в умовах розбиття відзначає українська громада в Америці 50-ліття однієї з найбільших трагедій українського народу — знищення Москвою квіту українського селянства голодом. Цього розбиття не зм'якнули сповнені журби заклики ієрархів українських церков до всіх громадських і політичних середовищ, щоб вони знайшли єдність дій принаймні в акціях загально національного значення. Політичне середовище "Визвольного фронту" відповіло на ці заклики образами на адресу церковних чинників.

Не треба бути обдарованим буйною уявою, щоб передбачити, які форми прийняло б теперішнє розбиття, коли б нам відкрилась тепер можливість будувати власну хату, і коли б це розбиття перенеслось на український ґрунт. Можна собі також уявити, як боляче переживають це розбиття наші земляки в Україні, які в своїй боротьбі за самозбереження очікують від еміграції моральної підтримки і насаги.

На щастя, в цій невідрадній ситуації є і відрадні явища. Після XIII конгресу УЖКА в нашій громаді значно зросло усвідомлення, що не партійні верховодства, не розбиття, а тільки спільні дії об'єднаної української спільноти можуть бути показником нашої організованості і сили, ефективним засобом популяризації нашої справи у світі і джерелом моральної підтримки для пригнічених земляків в Україні. Виявом цього усвідомлення є масова підтримка Крайового Громадського Комітету для відзначення 50-ліття народувбивчого голоду в Україні. До цього комітету приєдналися майже всі наші громадські організації, за винятком організацій "Визвольного фронту", які згідно з партійною директивою, вирішили відзначати цю річницю відокремлено.

Відрадним явищем є також наставлення тієї частини нашої молоді, яка цікавиться українськими

страхами. Ця молодь, добре ознайомена з американським способом життя, розуміє плюралізм в українському суспільстві як існування різних груп, які прямують до тієї самої мети і для досягнення її мусять шукати компромісів і співпрацювати на демократичних основах. В їх розумінні безкомпромісова боротьба за гегемонію тієї чи іншої групи в громадсько-політичному житті породжує розбиття, яке шкідливе для української справи. І тому ця молодь співпрацює з Крайовим Громадським Комітетом.

Ці позитивні явища дають підставу надіятись, що заплановані Крайовим Громадським Комітетом заходи для відзначення 50-річчя голоду знайдуть масову підтримку в нашій громаді. Ці заходи включають обговорення цієї катастрофи українського народу в Конгресі, всенародну маніфестацію у Вашингтоні 2 жовтня, меморіальний концерт у мистецькому осередку ім. Кеннеді того ж дня, виставку документів про голод, видання і розповсюдження інформативних листівок, зв'язки із засобами інформації тощо.

Підготовка до всіх цих акцій та імпрез у Вашингтоні вже почалась.

Пресова секція Вашингтонського Комітету

КОРОТКО ПРО "НОВІ ДНІ"

... Фінансові труднощі зараз переживають усі наші видавництва, незалежно від того, в якій країні вони перебувають. Я старалася приєднати нових передплатників, розповсюджуючи журнал... Від себе посилаю 15 дол. на пресовий фонд та від душі бажаю вам подолати всі труднощі, щоб ваша культурно-громадська праця процвітала і щоб "Нові дні" друкувалися безперебійно для добра нашої спільноти.

Катерина Атаманюк, Честер Гіл

Висилаю чек на 60 дол. З них 30 на дворічну передплату, а решта на розбудову журналу. Журнал я дуже люблю і читаю з великим задоволенням. Дай, Боже, щоб він тримався так і надалі та виходив безперебійно, як і до цього часу.

Ваша постійна читачка

Щербань Катерина Л.

Вітаю всіх Вас, народні трудівники, й бажаю для всіх Вас кріпкого здоров'я. Дякую Вам за напевно гарний журнал, у якому є що прочитати і не соромно з таким журналом на світло денне показатися...

**Рунтато Мирослав Лисенко,
Гот Спрінгс, США**

В ПАМ'ЯТЬ В. І. ПОЛЩУКА

15 серпня минуло 26 років як відійшов у вічність найдорожчий і незабутній муж, тато й дідусь В. І. Полщук. Згадуючи його, висилаємо 25 дол. на розвиток журналу, який він читав і поважав.

Вічна йому пам'ять.

**Син Юрій, синова Оля, внучка
Олександра, дружина Анна.**

СПИСОК ЖЕРТВОДАВЦІВ НА РОЗБУДОВУ "НОВИХ ДНІВ" (7-8/83)

Катерина Кравченко, Австралія	\$50.00
Галина Кузьмич, Австралія	30.00
Катерина Щербань, Торонто, Канада	30.00
Евжена Коваленко, Австралія	23.30
Т. Орел, Норд Берген, США	20.00
П. Коновал, Ерлінгтон, США	15.00
В. Дикий, Денфілд, Канада	15.00
Катерина Атаманюк, Австралія	15.00
А. Сеник, Монреаль, Канада	15.00
Л. Ломіш, Данкірк, США	10.00
В. Левченко, Монреаль, Канада	10.00
Л. Кіріченко, Гамільтон, Канада	10.00
П. Саламаха, Чикаго, США	10.00
Тетяна Дзібак, Бруклін, США	10.00
Алла Дубик, Австралія	10.00
Г. Шевченко, Австралія	8.42
о. С. Ярмус, Вінніпег, Канада	8.00
Марія Бараник, Чикаго, США	7.50
Л. Шар, Оттава, Канада	5.00
В. Павленко, Філадельфія, США	5.00
О. Фірішак, Чикаго, США	5.00
А. Різник, Тандер Бей, Канада	5.00
В. Гончарук, Кіченер, Канада	6.00
Г. Омельченко, Редфорд Гоншін, США	5.00
пані С. Терлецька, Філадельфія, США	5.00
В. Губар, Чатгам, Канада	5.00
Л. Ліщина, Іслінгтон, Канада	5.00
Ф. Іл., Канада	5.00
А. Кармелюк, Тьюнга, США	5.00
В. Кий, Велінгфорд, США	5.00
Б. Сенишин, Торонто, Канада	5.00

ПЕРЕДПЛАТИ ІНШИМ

Лев Яцкевич, Філадельфія, США

НОВИХ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ ПРПІЄДНА- ЛИ:

Г. Мороз, Торонто, Кан.	3
Проф. Д. Нитченко, Австралія	2
К. Роговський, Торонто, Кан.	1

Щире спасибі всім за допомогу.

Редакція і адміністрація "Нових днів".

ВІДЗНАЧЕННЯ Ф. БОГДАНА

Під час річної конференції Канадського Товариства Назвознавців, що відбулася 2-4 червня 1983 р. у Ванкувері, на спеціальній сесії в Університеті Британської Колумбії відзначено п. Флорина Богдана, відомого громадського діяча та укладача великого словника українських прізвищ у Канаді. Грамоту призначення п. Ф. Богданові вручив д-р Яр Рудницький, колишній президент КТН.

На сьогорічній конференції канадських назвознавців були прочитані дві українські доповіді: "Нові українські місцеві назви в Америці" д-ра Анни Бойцун (із Флориди) і "Канадський та австралійський словники українських прізвищ" д-ра Яр Рудницького (з Оттави). Головував на цій сесії д-р Яр Славутич з Едмонтону. З нагоди конференції канадські назвознавці мали також топонімічну екскурсію по провінції — аж до міста Лілуєт.

Яр. Сл.

ЗАОЧНІ КУРСИ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ У ВАТЕРЛОО

В академічному році 1983-84 університет Ватерлоо знов пропонує початкові курси української мови способами заочного (кореспонденційного) навчання.

Початкові курси української мови були приготовлені і впроваджені в програму заочного навчання при університеті Ватерлоо професором Робертом Карп'яком у 1980 р. За три роки свого існування ці акредитовані курси вже обслужили понад 150 студентів з усіх частин Канади. Пристосовуючи найновіші технологічні та методологічні досягнення в ділянці заочного навчання, ці курси врешті дають нагоду віддаленим від університету студентам вивчати українську мову для особистого задоволення, для професійного вдосконалення, або для кредиту в програмі університетських студій.

До числа й вибору заочних курсів — а їх вже понад 300 — відділ германських і слов'янських студій при Університеті Ватерлоо планує в близькому майбутньому впровадити середні і вищі курси української мови, як рівнож і курси української культури. Цього року відділ германістики й славістики пропонує, поруч українських курсів, курси російської, польської, німецької та голландської мов. За точнішими інформаціями треба звертатися до:

Correspondence Program
University of Waterloo
Waterloo, Ontario
N2L 3G1
Tel. (519) 885-1211 Ext. 3901

НЕ ВІДЗНАЧУЙМО ГОЛОДУ, А ВШАНОВУЙМО ПАМ'ЯТЬ ЖЕРТВ ГОЛОДУ!

Останнім часом у нашій пресі часто зустрічаються такі вислови: "штучний голод", "відзначили голод" і т. п. Цілком невідповідні вислови! Голод 1932-33 років в Україні був не штучний, а справжній, внаслідок якого померли мільйони людей. Це був, повторюю, голод навмисно створений Москвою для нищення української нації, зокрема селянства. Чи треба такий голод "відзначати", що означає, крім кількох тямок (див. "Словник української мови", 1970, том 1, стор. 585), також "виділяти серед інших похвалою", себто вшановувати. Хіба можна хвалити чи вшановувати голодомор? Гадаю, найкраще писати, що з нагоди 50-річчя навмисне створеного Москвою голоду ми вшановуємо пам'ять жертв цього голоду і засуджуємо вбивців української нації — хижу Московщину чи пак Росію.

Яр Славутич

КНИЖКИ НА ПРОДАЖ

Петро Волиняк. КИЇВ — Читанка для 3-ої класи 4-те видання. Ціна 3.00 дол.

Петро Волиняк. ЛАНИ — Читанка для 4-ої класи 4-те видання. Ціна 3.00

І. Бережний. УКРАЇНСЬКА МОВА. Початкова граматики української мови. Ціна 3.00 дол.

Д. Чуб. СО ТІС ІС АВСТРАЛІЯ. 112 стор., в м'якій оправі. Ціна 3.50 дол.

В. Винниченко. МІЖ ДВОХ СИЛ. Драма на 4 дії. Ціна 2.00 дол.

Г. Костюк. ВИННИЧЕНКО ТА ЙОГО ДОБА. 280 стор., в твердій оправі. Ціна 12.00 дол.

А. Юрицяк. КАМІКАЗЕ ПАДАЄ САМ. Оповідання і фейлетони. Ціна 5.00 дол.

А. Юрицяк. ЛІТЕРАТУРНІ ЖАНРИ Ч. II. 380 стор., в твердій оправі. Ціна 12.00 дол.

А. Юрицяк. КРИТИЧНИМ ПЕРОМ. 318 стор., в м'якій оправі. Ціна 8.00 дол.

Софія Гаєвська. Treasures of the Centuries. (Скарби століть) 112 стор. Ціна 5.00 дол.

Петро Волиняк. ПОГОВОРИМО ВІДВЕРТО. 680 стор., в твердій оправі. Ціна 12.75 дол.

І. Овечко. "НУМО ДО ПРАЦІ". 84 стор., в м'якій оправі. Ціна 5.00 дол.

УВАГА! Просимо до замовлення додати 15% на поштову оплату.

Вижче подані книжки замовляти в адміністрації "Нових днів"

Я. СЛАВУТИЧ МАДЯРСЬКОЮ МОВОЮ

Мадярське культурне товариство в Едмонтоні видало "Вибрані поезії" (Валогатотт версен) Яра Славутича в мадярському перекладі Шандра Домокоша зі вступною статтю Яноша Мішки. Вірші вибрано з восьми збірок, починаючи з книжки "Співає колос" (1945) до "Завойовників прерій" (1968).

М. К.